

European Union Knowledge Economy Pass n.o.

E U K E R

European Union Knowledge Economy Review

Scientific journal

ISSN 1339-2786

**Vol. V, 2017
No. 1**

Editorial board

Chairman

Ing. Marek Andrejkovič, PhD.

Members

prof. Ing. Viktória Bobáková, PhD.

prof. Ing. Aurel Sloboda, PhD.

doc. Ing. Ján Piľa, PhD.

Ing. Magdaléna Freňáková, PhD.

Ing. Lenka Pelegrínová, PhD.

doc. RNDr. Zuzana Hajduová, PhD.

Dr. Jolanta Urbańska

Ing. Matej Hudák, PhD.

Ing. Ľuboš Kašprik

Editorial advisory board

Ing. Magdaléna Freňáková, PhD. – University of Economics in Bratislava

Ing. Marek Andrejkovič, PhD. – European Union Knowledge Economy Pass n.o.

Ing. Lenka Pelegrínová, PhD. – VÚB Leasing a.s.

Ing. Ľuboš Kašprik – SAP Slovensko s r.o.

Editor-in-chief

Ing. Marek Andrejkovič, PhD.

Editor's office

European Union Knowledge Economy Pass n.o.

Mierová 2687/56A, 093 01 Vranov nad Topľou

Tel.: +421 (0) 948 10 66 10

E-mail: euker@eukepass.com

<http://eukepass.com/index.php/sk/euker>

The grammar and language style of papers is not reviewed and corrected.

Ministry of Culture reg. No.: 04/2013

ISSN 1339-2786

Copyright © European Union Knowledge Economy Pass n.o., 2017

Obsah

<i>Magdaléna FREŇÁKOVÁ– Veronika ŠOLTISOVÁ</i> Slovenskí podnikateľskí anjeli a Klub podnikateľských anjelov Slovenska (KPAS)	5
<i>Jozef LUKÁČ</i> Vybrané metódy hodnotenia bonity podniku	16
<i>Lenka PČOLINSKÁ</i> Novodobý problém spoločnosti – dlhodobá nezamestnanosť	23
<i>Elena ŠÍRÁ</i> Poľnohospodárstvo Slovenskej republiky v kontexte vývoja hospodárstva	33

PRÍHOVOR

Vážení čitatelia a priatelia,

máte možnosť držať v rukách prvé číslo piateho ročníka časopisu European Union Knowledge Economy Review – EUKER, ktorý vznikol ako komplementárna aktivita našej neziskovej organizácie European Union Knowledge Economy Pass n.o. – EUKEPASS n.o. Naša nezisková organizácia sa venuje aktivitám, ktoré majú za cieľ podporovať budovanie a rozvoj znalostnej ekonomiky. Snažíme sa rozvíjať spoluprácu v znalostnom trojuholníku študent – podniková prax – univerzita prostredníctvom realizovania odborných praxí a stáží študentov v partnerských podnikoch. V rámci toho majú študenti možnosť realizovať svoje záverečné práce v reálnom podnikovom prostredí. Založenie časopisu European Union Knowledge Economy Review – EUKER je preto logickým vyústením našich takmer dvojročných aktivít s cieľom dať mladým ľuďom priestor na publikáciu výsledkov svojich prác a výskumov a ďalej tak podporovať budovanie znalostnej spoločnosti. Našou dlhodobou snahou je začleniť časopis EUKER medzi solídne vedecké časopisy, ktorým takto prispejeme k budovaniu a rozvoju znalostnej ekonomiky a rozvoju ekonomických disciplín v rôznych oblastiach hospodárstva.

Pre dostupnosť časopisu predpokladáme, že vo formáte PDF na webstránke našej neziskovej organizácie – www.eukepass.com zabezpečíme jeho lepšiu dostupnosť pre široké spektrum cieľových subjektov, ktoré takto budú môcť využívať výsledky vedeckej činnosti v podnikovej praxi. Pevne veríme, že si tento časopis v krátke dobe získa svojich priaznivcom a prestíž.

Marek Andrejkovič

Šéfredaktor European Union Knowledge Economy Review

SLOVENSKÍ PODNIKATEĽSKÍ ANJELI A KLUB PODNIKATEĽSKÝCH ANJELOV SLOVENSKA (KPAS)

Magdaléna Freňáková – Veronika Šoltisová

Abstract

Business angels are considered to be informal venture capital and are mainly associated with the start-up concept because businesses at this stage of the life cycle are most often supported by business angels' investments. The objective of this article is to provide an overview of the Slovak business angels, who are not anonymous, and their investments, as well as of the projects supported by the first network of business angles in the Slovak Republic – Slovak Business Angels Network (KPAS).

Key words

Business angels, business angels' investments, start-ups, venture capital.

JEL classification

G24, M13

Úvod

Podnikateľskí anjeli, obchodní anjeli alebo anjelskí investori (business angels) sú považovaní za neformálny venture (rizikový) kapitál a sú spájaní najmä s pojmom start-up, pretože práve podniky v tomto štádiu životného cyklu sú najčastejšie podporované anjelskými investíciami.

Podnikateľských anjelov môžeme definovať ako fyzické osoby, ktoré investujú zo svojho vlastného kapitálu a v porovnaní s inými typmi investorov venture (rizikového) kapitálu sa na riadení podniku podieľajú vo väčšej miere (Freňáková, 2011, s. 33).

Kľúčovým rozdielom medzi anjelským investorom a investorom rizikového kapitálu je podľa Hegarty a Frederic (2006, s. 68) skutočnosť, že anjeli majú tendenciu investovať ako jednotlivci (často ako súčasť skupiny) pracujúci na čiastočný úväzok, zatiaľ čo rizikový kapitál zvyčajne prichádza prostredníctvom spoločnosti alebo fondu s manažérmi na plný úväzok, využívajúci formálnu analýzu a investičné postupy.

K odlišnostiam patrí aj fakt, že v prípade rizikového kapitálu investor nemusí mať žiadne obchodné skúsenosti s priemyslom, do ktorého investuje a zaujíma ho najmä potenciálny výnos, ktorý mu investícia do danej spoločnosti môže priniesť. Na druhej strane, obchodní anjeli disponujú obchodnými skúsenosťami, ktoré sú relevantné pre spoločnosť, do ktorej chcú investovať a v ich záujme je okrem návratnosti ich investície aj zvýšenie pridanej hodnoty danej spoločnosti (Gussen, 2003, s. 48).

Problematike obchodných (podnikateľských) anjelov sa venujeme vo viacerých príspevkoch (Freňáková, Šoltys, 2011; Freňáková, Šoltys, 2012; Freňáková, Šoltys, 2015). Cieľom tohto príspevku je ponúknuť prehľad o slovenských podnikateľských anjeloch, ktorí sú verejne známi, ako aj o ich investíciách a taktiež o projektoch podporených anjelskou sieťou KPAS – Klub podnikateľských anjelov Slovenska.

1 Slovenská anjelská sieť KPAS a ňou podporené projekty

Anjelská sieť KPAS – Klub podnikateľských anjelov Slovenska je prvou sieťou podnikateľských anjelov na Slovensku. KPAS vznikol ešte v roku 2011 a združuje úspešných

podnikateľov a manažérov, ktorí investujú svoje finančné prostriedky, skúsenosti a čas práve do start-upov. Aj keď títo investori nie sú anonymní, vzhľadom na skutočnosť, že si chránia svoje súkromie, ich mená KPAS nezverejňuje, avšak ich zaradeniu do KPAS predchádza osobné stretnutie a tiež potvrdené pozitívne referencie (KPAS, 2017).

Z dôvodu získania najaktuálnejších údajov o projektoch podporených práve KPAS sme sa rozhodli osloviť Vladimíra Jakubca, manažéra KPAS. Zaujímalo nás, koľko začínajúcich podnikateľov malo počas minulého roka záujem o získanie finančných prostriedkov prostredníctvom investícií od podnikateľských (obchodných) anjelov a zároveň, aké percento predložených projektov spĺňalo základné kritériá: „Na KPAS sa každoročne obráti 100 až 200 záujemcov o investora. Z našich skúseností vyplýva, že približne 40 % žiadostí spĺňa základné kritériá investičnej pripravenosti, zvyšné žiadosti o zaradenie do databázy KPAS sú zamietnuté. Projekty, ktoré sú zaradzované do databázy KPAS, sú okrem vyššej kvality zámeru charakteristické aj tým, že žiadatelia v prevažnej väčšine už podnikajú (cca 70 %). Naopak projekty, ktoré predselekciou neprešli, sú častejšie len v štádiu nápadu. KPAS do databázy nezaradzuje len škálovateľné technologické startupy ale aj ostatné projekty, ktoré už majú reálneho zákazníka (expansion existujúcich podnikaní), resp. majú solidnú šancu presadiť sa na trhu. Takýchto projektov je v databáze približne 60 %. Od začiatku činnosti KPAS pozorujeme značný posun v kvalite predkladaných zámerov.“ (Jakubec, 2017).

Tabuľka 1 nám ponúka konkrétne informácie o tom, koľko projektov bolo organizácii KPAS predložených a koľko z nich bolo od roku 2011 do prvej polovice januára tohto roku schválených alebo zamietnutých.

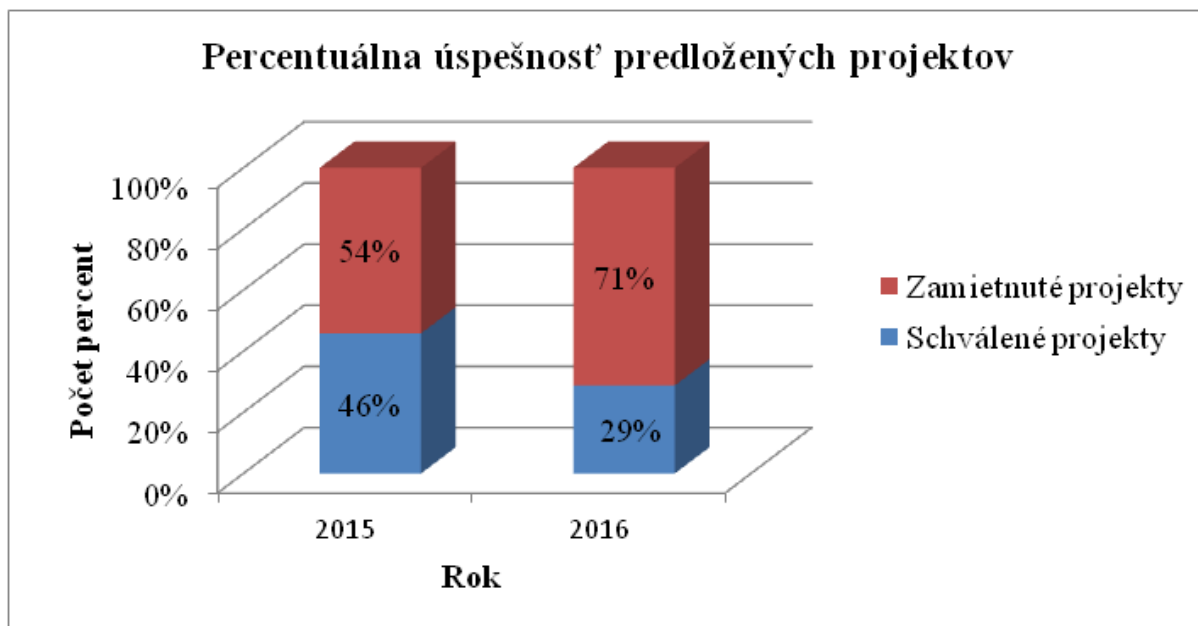
Tabuľka 1 Počet projektov posudzovaných v KPAS vo vybraných rokoch

Obdobie (rok)	Schválené projekty	Zamietnuté projekty	Spolu
2011 – 2014	n/a	n/a	828
2015	66	78	144
2016	36	89	125
2017 (do 15.1.)	5	2	7
Spolu	107	169	1104

Zdroj: Jakubec (2017).

V rokoch 2011 až 2014 prijal KPAS spolu 828 projektov, avšak nespracovával štatistiky schválených a zamietnutých projektov. Od začiatku fungovania tejto organizácie do polovice januára 2017 bolo predložených 1 104 projektov. Zaujímavým faktom je aj to, že počas prvých pätnástich dní tohto roka sa na KPAS obrátilo až 7 začínajúcich podnikateľov, pričom piati splnili stanovené kritériá a ich projekty boli ďalej predkladané anjelským investorom.

Graf 1 zobrazuje percentuálny podiel úspešných a neúspešných projektov za uplynulé dva roky. Z uvedených údajov je zrejmé, že minulý rok došlo oproti roku 2015 k zníženiu počtu schválených projektov zo 46 % na 29 %, čo predstavuje pokles o 17 %. To znamená, že aj napriek vyjadreniam manažéra KPAS o tom, že kvalita predkladaných zámerov, resp. projektov stúpila, stále nedosahuje takú úroveň, aby mohli byť predložené konkrétnym anjelským investorom. Treba si však uvedomiť aj to, že k zamietnutiu projektov nedochádza len v prípade nedostatočnej kvality, resp. nesplnenia základných kritérií investičnej pripravenosti, ale aj z dôvodu selekcie projektov, ktoré už majú reálnych zákazníkov, resp. majú šancu byť úspešné.

Graf 1 Percentuálna úspešnosť predložených projektov v rokoch 2015 a 2016 v rámci KPAS

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Jakubec (2017).

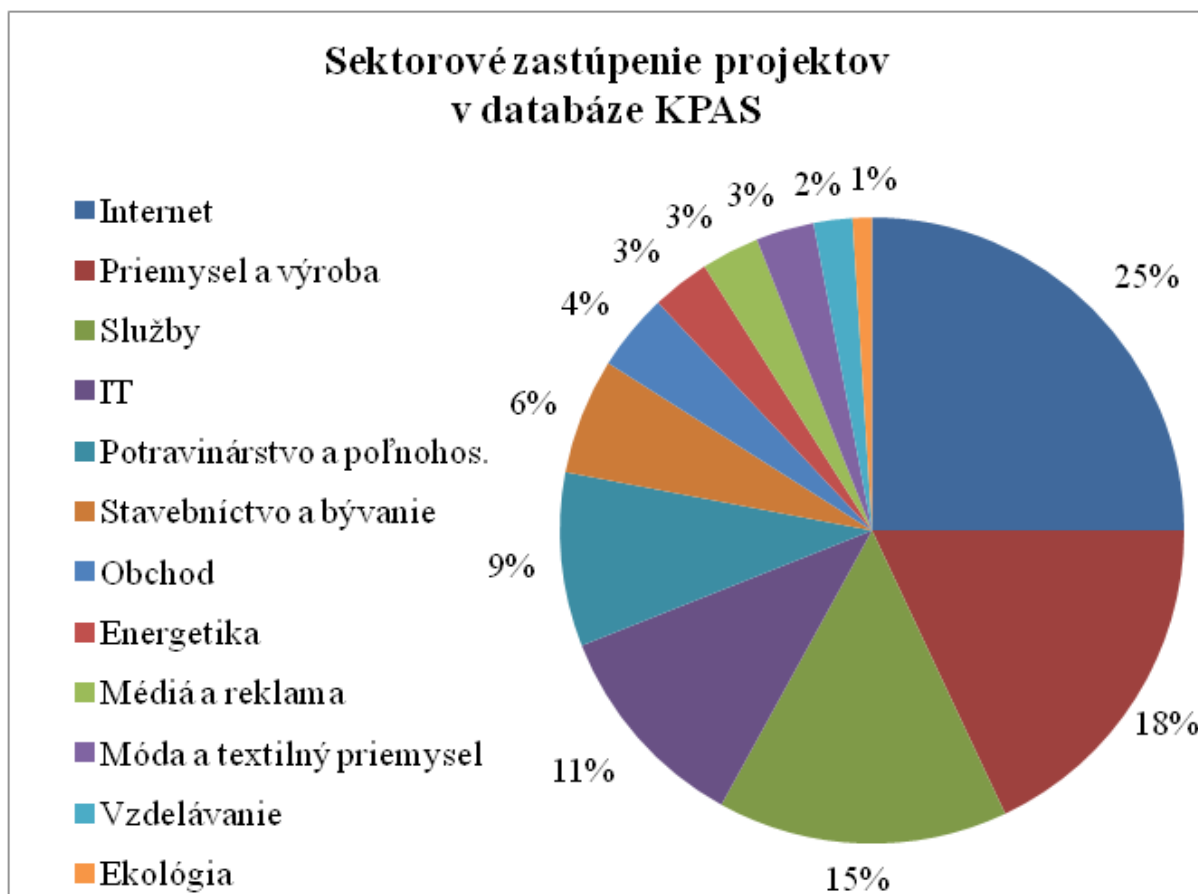
Dôležité teda je, aby si samotní podnikatelia uvedomovali dôležitosť kvalitného spracovania predkladaných projektov, nevzdávali sa pri prvotnom neúspechu, aby sa poučili zo svojich predchádzajúcich chýb a priniesli na trh niečo, čo je nové, odlišné a inovatívne.

Ďalšou otázkou, na ktorú nám pán Vladimír Jakubec poslal svoje stanovisko, bola otázka ohľadom procesu párovania schválených projektov s investormi v KPAS: „*Proces párovania projektov s investormi v KPAS funguje v dvoch rovinách:*

- *online cez platformu businessangels.sk, kde KPAS vedie databázu investorov a databázu projektov hľadajúcich investora. Investori majú prístup len k projektom, ktoré prešli schvaľovacím procesom. Ak prejavia záujem o konkrétny projekt, požiadajú KPAS o kontakt na konkrétného podnikateľa.*
- *osobne prostredníctvom investičných fór a stretnutí – vybraní podnikatelia dostanú možnosť odprezentovať svoj projekt osobne pred skupinou investorov, resp. pred konkrétnym investorom.“ (Jakubec, 2017).*

O konkrétnom počte nielen schválených, ale aj finančne podporených projektov KPAS neinformuje.

Z hľadiska sektorového zamerania jednotlivých projektov v databáze KPAS sa do popredia dostáva internet (25 %), priemysel (18 %) a výroba a služby (15 %). Najmenej predkladaných projektov je z oblasti ekológie (1 %). Graf 2 nám ponúka detailné sektorové zameranie projektov v databáze KPAS od roku 2011 do roku 2016.

Graf 2 Sektorové zastúpenie projektov v databáze KPAS
Zdroj: vlastné spracovanie podľa Jakubec (2017).

Podnikatelia zo Slovenska sa snažia venovať primárne informačno-komunikačným technológiám, ktoré sú anjelskými investormi najviac podporované. Taktiež sa najmenej venujú oblasti ekológie, ktorá je aj podľa údajov EBAN jednou z najmenej finančne podporovaných oblastí.

2 Slovenskí podnikateľskí anjeli

Na Slovensku pôsobí niekoľko desiatok podnikateľských anjelov, ktorí sú ochotní podporovať inovatívne projekty a perspektívnych začínajúcich podnikateľov. Niektorí z nich chcú byť verejne známi, ale je aj mnoho takých, ktorí chcú ostať v anonymite. Táto časť príspevku pojednáva o tých podnikateľských anjeloch, ktorí sa netaja tým, do ktorých projektov už vložili svoje úsilie, čas a peniaze a ani tým, do akých projektov by boli ochotní v budúcnosti investovať.

Kováčová-Hilkovičová (2011a, 2011b, 2011c, 2011d, 2011e, 2011f) publikovala vo svojich článkoch rozhovory s niekoľkými podnikateľskými anjeli, ktorí investovali alebo investujú na Slovensku. Jednotliví anjelskí investori sa vyjadrovali k aktuálnej situácii začínajúcich podnikateľov, k tomu, do akých projektov investujú svoj čas a peniaze, prečo sa rozhodli stať obchodnými anjeli a pod. Uvádzame tu stručnú charakteristiku týchto investorov a ich vybrané názory:

- **Michael Rostock-Poplar** – študoval na Karlovej univerzite a je spoluvlastníkom firiem, ktorých ročný obrat dosahuje výšku 2 miliárd českých korún. Je jedným z piatich investorov, ktorí vďaka Českej televízii a ich programu „Den D“ podporujú inovatívne projekty s vysokou pridanou hodnotou a potenciálom dosiahnuť úspech. Najväčšiu

odlišnosť medzi slovenskými a českými začínajúcimi podnikateľmi a tými v západnej Európe vidí najmä v tom, že zatiaľ čo v zahraničí sa podnikatelia stretávajú s podporou a povzbudením, u nás a v Českej republike je trendom nedôvera, spochybňovanie, nedostatočná podpora, a preto sa niekedy aj perspektívne projekty nedostanú k potenciálnym investorom. Vo všeobecnosti sú však podľa jeho názoru u nás ale aj v Európe začínajúci podnikatelia rovnakí. Pozerajú na svoje potreby, nepoznajú pokoru, namiesto toho, aby sa venovali tomu, čo chce zákazník, sú naivní a hlavne si myslia, že všetko dokážu sami a k rastu a úspechu svojho podnikania nepotrebujú žiadneho externého investora. Namiesto toho by však mali inovatívne myslieť, tvrdo pracovať a nebať sa riskovať. Podporuje projekty z rôznych oblastí podnikania pokiaľ vidí, že autori tohto projektu sú ľudia, ktorí sú odvážni a chcú prekročiť hranice svojej krajiny. Do služieb by však neinvestoval, pretože tie nie je možné skladovať ani jednoducho prevážať cez hranice. Podnikateľským anjelom sa chcel stať preto, že po pätnástich rokoch praxe v oblasti nákupu a predaja firmám hľadal nové výzvy (Kováčová-Hilkovičová, 2011b).

- **Ladislav Kossár** – pracoval pre Deutsche Bank v Londýne, Frankfurtu a Tokiu, založil spoločnosť Venvivis, ktorá sa zaoberá investovaním rozvojového kapitálu do inovatívnych a perspektívnych spoločností v Silicon Valley a na Slovensku. Rozdiely medzi Slovenskom a USA vidí najmä v tom, že zatiaľ čo u nás je nedostatok kapitálu a s tým spojená menšia finančná podpora inovatívnych projektov, v USA je vysoká konkurencia a tým pádom veľké množstvo nápadov, no rovnako aj značný počet neúspešných projektov. Pri porovnávaní samotných podnikateľov vidí odlišnosť najmä v tom, že americkí študenti sú ctižiadostivejší, súťaživejší a hlavne si uvedomujú, že veľké množstvo kapitálu so sebou prináša tvrdší boj o záujem investorov. Naopak naši študenti sú síce šikovní, ale niekedy sa zbytočne podceňujú a rýchlo sa vzdávajú. Najdôležitejšie je podľa jeho názoru to, aby mladí podnikatelia boli vytrvalí, tvrdo pracovali a boli vždy jeden krok pred konkurenciou. V zahraničí investuje najmä do oblastí cloud computingu, geolokačných technológií, ale aj do dizajnu a výroby. Na Slovensku by chcel podporiť hlavne projekty týkajúce sa technológií, biotechnológií a taktiež aj energetických inovácií. Anjelským investorom je už niekoľko rokov a vzhľadom na to, že jeho podmienky podpory sú náročné, nie je veľa projektov, ktoré spĺňajú ním stanovené kritériá. Od roku 2009 do roku 2011 investoval svoje finančné prostriedky do 4 spoločností, ktoré sa v súčasnosti nachádzajú v rôznych štádiách vývoja (Kováčová-Hilkovičová, 2011c).
- **Pavol Konštiak** – patrí k investorom KPAS, je spoluzakladateľom a zakladateľom veľkoobchodu s potravinami Kon-Rad, taktiež pôsobí ako prezident Zväzu obchodu a cestovného ruchu, viceprezident Republikovej únie zamestnávateľov a prednáša aj na Ekonomickej univerzite. On vraví, že najväčším problémom je to, že podnikatelia prichádzajú s priemernými nápadmi a chcú rýchlo zbohatnúť. Je však dôležité, aby prišli s niečím novým, prevratným, s niečím, čo na trhu doteraz nie je. Ľudia sa tiež podľa jeho názoru boja, že im ich nápad anjelský investor ukradne. To však nie je správne, pretože anjel je tu na to, aby im pomohol, poradil a spolu s nimi dosiahol úspech. V súčasnosti investuje do IT projektov a internetových služieb, avšak ak by niekto prišiel s prevratným nápadom v oblasti potravinárskeho priemyslu, hotelových služieb alebo cestovného ruchu, bol by ochotný do tohto projektu investovať. Podnikateľským anjelom sa stal preto, že počas 22 rokov praxe prežil rôzne situácie a má dostatok skúseností na to, aby vedel posúdiť či je alebo nie je projekt dobrý (Kováčová-Hilkovičová, 2011d).
- **Martin Maisner** – je investorom v KPAS, uznávaným právnym odborníkom a poradcom, špecialistom na právo informačných technológií, ochranu dát, obchodné transakcie a alternatívne riešenie konfliktov na domácej i medzinárodnej úrovni a je členom

viacerých advokátskych organizácií. Podľa jeho názoru je ťažké porovnávať slovenských a zahraničných začínajúcich podnikateľov. Každý mladý a začínajúci podnikateľ má v dnešnom globalizovanom svete rovnaké podmienky presadiť sa a to napríklad aj prostredníctvom rôznych výmenných programov. Myslí si však, že tým našim chýba určitá dávka sebavedomia aj napriek tomu, že mnoho z nich má veľký potenciál. Nebál by sa investovať do IT, outsourcingu spojeného s podnikaním, alebo ak by prišiel niekto s nápadom, ktorý by ho nadchol, a ktorému by veril, tak by ho neváhal podporiť. Podnikateľským anjelom sa stal preto, že to jednoducho vyplynulo z jeho práce. Nemá problém pomáhať mladým podnikateľom a ukázať im, kde robia chyby, avšak je dôležité aby si uvedomovali, že nič nie je zadarmo. Investuje na Slovensku, v Českej republike a taktiež investoval aj do projektu v USA (Kováčová-Hilkovičová, 2011e).

- **Jaroslav Ďurkovský** – študoval na Vysokej škole dopravy a spojov v Žiline a Vojenskej akadémii v Brne, pracoval v Považských strojárňach, kde zastával viacero pozícií a o niečo neskôr sa stal riaditeľom a konateľom spoločnosti Vojus. V roku 1995 založil spoločnosť IMC Slovakia a zároveň je spolumasiteľom viacerých spoločností a členom niekoľkých podnikateľských organizácií. Mladým podnikateľom radí len to, aby mali víziu a cieľ, dôkladne a rozumne zvážili riziká a hlavne tvrdo pracovali. Tento podnikateľ sa stal obchodným anjelom preto, že sa sám ocitol v situácii, kedy potreboval pomoc a tak vie, čo začínajúci podnikatelia potrebujú. Pomocnú ruku podal aj svojim zamestnancom, ktorým ponúkol na štart ich biznisu nielen finančné prostriedky, ale aj stroje, prípravky, náradie a zaškolenie. Jeho zamestnanci si teda založili malé spoločnosti, resp. sa stali živnostníkmi a začali v jeho spoločnosti pôsobiť ako subdodávatelia. Keďže pôsobí v strojárskom priemysle, vie si predstaviť, že bude podporovať práve takéto projekty. Najdôležitejšie pre neho je to, aby ho o dobrej investícii presvedčil nielen samotný projekt, ale najmä jeho predkladateľ (Kováčová-Hilkovičová, 2011f).

Názory týchto anjelských investorov sú pomerne rovnaké. Väčšina z nich má záujem o sektor informačných služieb, avšak pri skutočne dobrom podnikateľskom zámere sú ochotní vložiť svoje úsilie a finančné prostriedky aj do iných oblastí. Slovenskí podnikatelia sú podľa nich múdri, šikovní a vzdelaní ľudia, ktorí sa však boja prehrávať, rýchlo sa vzdávajú, nie sú pribojní a veľakrát nechcú riskovať.

Ditrichová (2016) publikovala článok, v ktorom sa zamerala na tých najlepších slovenských anjelských investorov. Aj napriek tomu, že každý z nich sa venuje inej oblasti, spája ich túžba pomáhať perspektívnym slovenským podnikateľom presadiť sa na domacom ako aj zahraničnom trhu. K týmto obchodným anjelom patria:

- **Andrej Kiska** – súčasný prezident Slovenskej republiky sa netají tým, že je ochotný podporovať projekty mladých, nádejných podnikateľov. Sám začal podnikáť v mladom veku a po určitom čase založil spoločnosti Quatro a Triangel. K verejne známym projektom, ktoré sa rozhodol podporiť patril napr. projekt dizajnových sôch, na ktoré sa dali odkladať okuliare, od mladého začínajúceho podnikateľa Tomáša Rosputinského. Aj napriek tomu, že tento projekt neskončil úspešne, neodradilo ho to a o niečo neskôr investoval svoje finančné prostriedky do jedného z najväčších stredoeurópskych venture capital fondov, ktorý v súčasnosti investuje do niekoľkých nádejných projektov.
- **Anton Zajac** – je úspešným fyzikom a podnikateľom, ktorý sa podieľa na podpore vzdelávania a podnikania na Slovensku a v USA. Podal pomocnú ruku spoločnosti ESET a priviedol ich až do Ameriky, kde v San Diegu spoločne založili ESET LLC. Podľa jeho názoru sú pri start-upoch veľmi dôležité tržby, ktoré je nutné sledovať. Investoval do niekoľkých projektov, ako napr. Slido, Social leverage, Diagnose.me, DenníkN a pod.
- **Ivan Štefunko a Neulogy Ventures** – je podnikateľom, ktorý sa zaujíma predovšetkým o online média a internetové projekty. Spolupodieľal sa na založení spoločností ako pelicantravel.com, euroactiv.sk, wineshop.sk a pod. Neskôr sa stal členom Neulogy.

Neulogy Ventures je prvou slovenskou spoločnosťou riadiacou fondy rizikového kapitálu, ktorá podlieha pravidlám a prísnej regulácii na vyspelom finančnom trhu v Luxembursku. Založili ju podnikatelia, ktorých cieľom bolo dodať štartovací kapitál a podporu mladým a začínajúcim podnikateľom, ktorí sú odhodlaní uspieť na svetových trhoch. Podnikatelia, ktorým táto spoločnosť poskytla svoje investície, boli vďační najmä za kontakty, ktoré im Neulogy Ventures a jej členovia poskytli. Investori sú ochotní investovať finančné prostriedky vo výške až 200 000 eur.

- **Juraj Ondriš** – je predsedom predstavenstva spoločnosti Swan a finančne podporil projekty Youstice, Jumpsoft, Minifaktura a pod.
- **Juraj Vaculík** – je zakladateľom jednej z najúspešnejších reklamných agentúr Made By Vaculík. Investoval do projektu Aeromobil, ale taktiež aj do projektov ako Synopsi, Pexeso, LocalTV, PocketBoard atď.
- **Kenneth Ryan – KPMG startup studio** – Ryan je managing partner spoločnosti KPMG. Startup studio je internou inováciou v rámci tejto spoločnosti na Slovensku. Táto spoločnosť má veľké množstvo skúseností s podnikmi po celom svete. Využíva všetky svoje odborné znalosti, skúsenosti, kontakty a sieť odborníkov po celom svete na to, aby podporila začínajúce podniky a aby si bola istá, že perspektívne nápady neostanú iba v myšliach ich tvorcov. Svoje prostriedky investovali do 15 projektov ako napr. AeroMobil, Slido, Datamolino, NextByte, c2i a iné.
- **Martin Kohút** – je súčasným prezidentom Slovenského zväzu ľadového hokeja a bývalým riaditeľom NESS Slovensko. Je anjelským investorom, ktorý sa snaží podporovať nádejné projekty, avšak v minulosti investoval svoje finančné prostriedky do projektov, ktoré neboli až tak úspešné – Goldee, Synopsi.
- **Martin Vaľovský** – je generálnym riaditeľom spoločnosti Fleming Group, investorom podnikateľskej skupiny G4, bývalým spolujaditeľom a riaditeľom slovenského internetového portálu Azet a v minulosti pôsobil tiež ako obchodný riaditeľ v spoločnosti Nokia. Patrí k Slovákom s najbohatšou podnikateľskou históriou. Podniká v krajinách ako Spojené arabské emiráty, Jamajka, India či Keňa. V poslednom období neinvestoval do žiadnych projektov, pretože ho ani jeden z nich neoslovil. V prvom rade ho zaujímajú start-upy s globálnym potenciálom, ako napr. Event Advisor, Slido, Staffino, Droppie atď.
- **Michal Suchoba** – je anjelským investorom, ktorý pôsobí primárne v oblasti informačných technológií. Je to úspešný manažér, IT odborník a inovátor. V rámci svojej podnikateľskej praxe mal možnosť riadiť niekoľko úspešných firiem. Pracoval na projekte štátnej pokladnice pre Ministerstvo financií Slovenskej republiky, modernizácie a zefektívnenia činnosti verejnej správy pre Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Feasibility study ABCM pre ČSOB Poist'ovňa, a. s. – v Českej republike a na Slovensku. Momentálne je výkonným riaditeľom spoločnosti iTVSi, a. s., ktorá sa zameriava na oblasť informačných technológií. Spolupodieľal sa na vývoji viacerých mobilných aplikácií – City Monitor, Turista v meste, ConstructionManager, Mobilný obhliadkár, tvbay atď.
- **Michal Truban** – patrí k najznámejším slovenským podnikateľom a obchodným anjelom. Podieľal sa na založení spoločnosti Websupport a dlhé obdobie pôsobil ako jej riaditeľ. Investoval do mnohých projektov v rámci spoločností, ktoré sa neskôr oddelili – Nicereply, Inhiro. Svoje finančné prostriedky poskytol aj na projekt CropTech. V súčasnosti sa podieľa na vývoji Inteligentnej stoličky Neseda.
- **Miroslav Trnka** – je úspešným podnikateľom, zakladateľom a spolujaditeľom slovenskej softvérovej antivírusovej firmy ESET. Podieľal sa na tvorbe prvej verzie známeho antivírusového programu NOD32, ktorý sa využíva na celom svete. Zameriava

sa na podporu rôznych projektov s globálnym potenciálom (napr. Photoneo, Phirational) a podporuje rôzne projekty z jeho rodného mesta – Trnavy.

- **42angels** – je neformálnym združením úspešných a skúsených IT podnikateľov zo Slovenska a z Českej republiky. Primárne sa orientujú na technologické start-upy a ich cieľom je pomáhať začínajúcim podnikateľom nielen prostredníctvom financií, ale najmä aktívnou činnosťou v oblasti realizácie týchto projektov. Medzi členov tohto združenia patria napr. John Vanhara, Martin Kasa, Michal Štencl, Ján Všíanský, Dávid Formánek, Juraj Ďuriš a niektorí vyššie menovaní podnikatelia.

Nielen títo, ale aj mnohí iní podnikateľskí anjeli sú ochotní podporovať slovenské projekty, myšlienky a inovácie. Na Slovensku žije mnoho inšpiratívnych, šikovných a inteligentných mladých ľudí, ktorí by pre svoje projekty a inovatívne nápady mali využiť práve takúto formu získania nielen finančnej, ale aj nefinančnej podpory.

3 Úspešný projekt podporený podnikateľskými anjeli – Sli.do

Dôkazom toho, že aj na Slovensku môže vzniknúť projekt, ktorý sa stane celosvetovo uznávaný, využívaný a známy je práve projekt Slido (oficiálny názov je sli.do). Zakladateľmi tohto start-upu sú Peter Komorník, František Krivda, Peter Slivka a Rastislav Molnár. Medzi anjelských investorov, ktorí sa rozhodli podporiť sli.do, patria Anton Zajac, Martin Val'ovský a Ken Ryan. Cieľom tohto projektu je uľahčiť a zefektívniť komunikáciu medzi prednášajúcimi a poslucháčmi (Andacký, 2017, s. 43).

Sli.do je online aplikácia, v rámci ktorej zadávate otázky prednášajúcemu, pričom ďalší účastníci majú možnosť „lajknúť“ práve vašu otázku a tak ju posunúť vyššie. V prípade dostatočného počtu lajkov, bude vaša otázka položená prednášajúcemu. Účelom je, aby sa zodpovedali otázky, ktoré zaujímajú viacerých poslucháčov, ale hanbia sa ich vysloviť. Táto aplikácia prechádzala rôznymi inováciami až sa dostala do súčasnej podoby. Vylepšovať ju pomáhali práve zákazníci, ktorí si danú aplikáciu zaplatili (Andacký, 2017, s. 43).

Peter Komorník sa v rozhovore pre časopis Trend vyjadril, že vďaka obchodným anjelom sa im podarilo projekt rozbehnúť a doteraz im výrazne pomáhajú. Venture kapitál však odmieta, pretože podľa ich názoru je pre nich lepšie rozvíjať sa pomaly, ako keby mali síce rásť rýchlejším tempom, ale za cenu podstúpenia vyššieho rizika a straty slobody rozhodovania (Andacký, 2017, s. 45).

Slovensko je podľa ich názoru krajina, ktorá je vhodná na podnikanie. Máme tu množstvo šikovných a vzdelaných mladých ľudí, ktorí majú záujem učiť sa a robiť na veciach, ktoré majú zmysel. Oni sa počas budovania svojho projektu nestreli s nejakou veľkou prekážkou, ktorá by im bránila pri rozvíjaní ich projektu (Andacký, 2017, s. 45).

V roku 2015 mala táto spoločnosť tržby vo výške 403 000 eur a minulý rok zaznamenala viac ako 300 % medziročný nárast. V súčasnosti v spoločnosti pracuje 55 ľudí, pričom centrála sa nachádza v Bratislave, 6 ľudí pracuje v Londýne a 4 až 5 pracujú v New Yorku a San Franciscu. Pobočky má taktiež aj v Kuala Lumpur a Singapore. Minulý rok túto aplikáciu využilo 21 000 organizátorov podujatí vo viac než 100 krajinách sveta. K jej používateľom patrili spoločnosti ako Netflix, Airbnb, Lufthansa alebo Dell (Andacký, 2017, s. 43).

Záver

Podnikateľskí anjeli sú formou investovania, ktorej význam v Európe a rovnako tak aj v podmienkach Slovenskej republiky narastá. Dokumentuje to aj zaujímavým údaj o objeme finančných prostriedkov, ktoré podnikateľskí anjeli počas roka investujú do jednotlivých projektov. EBAN (The European Trade Association for Business Angels, Seed Funds, and

other Early Stage Market Players) uvádza porovnanie krajín podľa výšky celkových anjelských investícií za obdobie rokov 2013 až 2015 (EBAN, 2016, s. 5). V tomto porovnaní sa Slovenská republika umiestnila za rok 2015 na 25. mieste z celkového počtu 32 miest, s hodnotou anjelských investícií vo výške 1,75 mil. eur. V roku 2014 bol objem anjelských investícií v Slovenskej republike podľa hodnotenia EBAN (2016, s. 5) vo výške 1,33 mil. eur. Môžeme tak konštatovať, že medziročne objem anjelských investícií v Slovenskej republike narástol o 31,58 %. Údaj za rok 2013 za Slovenskú republiku nie je k dispozícii. Pre porovnanie ešte uvádzame údaje za rok 2015 za ďalšie krajiny. V roku 2015 najvyššiu hodnotu dosahovali investície podnikateľských anjelov vo Veľkej Británii (96 mil. eur) a do prvej trojice krajín s najvyššími anjelskými investíciami sa v roku 2015 zaradili aj Španielsko (55 mil. eur) a Nemecko (44 mil. eur). Z krajín V4 sa v roku 2015 najlepšie umiestnilo Poľsko s hodnotou anjelských investícií vo výške 12,35 mil. eur, pričom mu patrí 14. miesto. Posledné 32. miesto v tomto porovnávaní patrí skupine krajín, ktoré sú označené ako „ostatné“.

Podnikateľskí anjeli a anjelské siete na Slovensku, tak slovenskí mladí začínajúci podnikatelia sa naozaj snažia venovať primárne informačno-komunikačným technológiám, ktoré sú anjelskými investormi najviac podporované. Taktiež sa najmenej venujú oblasti ekológie, ktorá je aj podľa údajov EBAN jednou z najmenej finančne podporovaných oblastí.

Sektorové zameranie jednotlivých anjelských investícií môže byť dôležité pre začínajúcich podnikateľov, ktorí sa ešte nerozhodli, ktorým smerom sa budú uberať. Sektor informačno-komunikačných technológií, mobilných aplikácií, ale napr. aj výrobný sektor im ponúkajú priestor na inovácie, ktoré môžu byť podporené práve podnikateľskými anjelmi.

Sli.do je spoločnosť, ktorá je dôkazom toho, že podnikateľskí anjeli sú dôležitou súčasťou podpory začínajúcich podnikateľov na Slovensku. Vďaka tomu, že ich podnikateľskému zámeru dôverovali a podporili ho, dali mladým Slovákom šancu presadiť sa nielen na domácom, ale aj zahraničnom trhu a dokázať, že aj u nás žijú perspektívni začínajúci podnikatelia s excelentnými nápadmi.

Zoznam použitej literatúry

1. ANDACKÝ, J. 2017. Ako išlo Slido do sveta. In *Trend*. ISSN 1335-0684, 2017, č. 5, s. 43-45.
2. DITRICHOVÁ, M. 2016. Toto sú TOP slovenskí angel investori. In *STARTITUP*. [online]. 2016. [cit. 2017.02.22]. Dostupné na internete: <<https://www.startitup.sk/toto-su-top-slovenski-angel-investori/>>.
3. EBAN. 2016. European Early Stage Market Statistics 2015. [online]. EBAN, 2016. 16 s. [cit. 2017.02.24]. Dostupné na internete: <<http://www.eban.org/wp-content/uploads/2016/06/Early-Stage-Market-Statistics-2015.pdf>>.
4. FREŇÁKOVÁ, M. 2011. *Venture kapitál a rozvojový kapitál pre váš biznis*. 1. vyd. Bratislava : Vydavateľstvo TREND, 2011. 150 s. ISBN 978-80-89357-06-2.
5. FREŇÁKOVÁ, M. – ŠOLTYS, S. 2011. Obchodní anjeli ako investori venture kapitálu. In *Trendy v podnikání : vědecký časopis Fakulty ekonomické Západočeské univerzity v Plzni [elektronický zdroj]*. - Plzeň : Fakulta ekonomická Západočeské univerzity v Plzni, cop. 2011. ISSN 1805-0603, 2011, roč. 1, č. 2, s. 79-87 online. Dostupné na : <<ftp://193.87.31.84/0152793/2011-2.pdf>>.
6. FREŇÁKOVÁ, M. – ŠOLTYS, S. 2012. Siete obchodných anjelov v Európe. In *FIN STAR NET 2012 : zborník recenzovaných príspevkov z III. medzinárodnej [internetovej] vedeckej konferencie* : Bratislava, 7. - 9. februára 2012 [elektronický zdroj]. – Bratislava : Vydavateľstvo Fin Star, 2012. ISBN 978-80-970244-5-1, s. [1-9].

7. FREŇÁKOVÁ, M. – ŠOLTYS, S. 2015. Obchodní anjeli a siete obchodných anjelov v Spojenom kráľovstve Veľkej Británie a Severného Írska. In EUKER: European Union Knowledge Economy Review : scientific journal [elektronický zdroj]. - Vranov nad Topľou : European Union Knowledge Economy Pass, 2015. ISSN 1339-2786, 2015, vol. 3, no. 2, s. 5-11 online.
8. GUSSEN, B. 2003. *Informal Venture Capital: constillation ismus nexus*. United States : Lulu.com, 2003. 352 s. ISBN 978-1-4092-6441-5.
9. HEGARTY, C. – FREDERIC, H. 2006. *Sources of Funding for Ireland's Entrepreneurs*. United States : Lulu.com, 2006. 105 s. ISBN 978-1-4116-9548-1.
10. JAKUBEC, V. 2017. *Informácie o KPAS*. [elektronická pošta]. Správa pre: Veronika Šoltisová. 2017-02-23. [cit. 2017.03.04]. Osobná komunikácia.
11. KOVÁČOVÁ-HILKOVIČOVÁ, M. 2011a. Biznis vám naštartujú anjeli. In *Hospodárske noviny*. [online]. 2011. [cit. 2016.11.18]. Dostupné na internete: <<http://dennik.hnonline.sk/ekonomika-a-firmy/308881-biznis-vam-nastartuju-anjeli>>.
12. KOVÁČOVÁ-HILKOVIČOVÁ, M. 2011b. Bojím sa biznisu s ľuďmi zo štátnej sféry. In *Hospodárske noviny*. [online]. 2011. [cit. 2017.02.22]. Dostupné na internete: <<http://dennik.hnonline.sk/ekonomika-a-firmy/456433-bojim-sa-biznisu-s-ludmi-zo-statnej-sfery>>.
13. KOVÁČOVÁ-HILKOVIČOVÁ, M. 2011c. Kossár: Je úžasné, že môžete niekomu zmeniť život. In *Hospodárske noviny*. [online]. 2011. [cit. 2017.02.22]. Dostupné na internete: <<http://dennik.hnonline.sk/slovensko/415221-kossar-je-uzasne-ze-mozete-niekomu-zmenit-zivot>>.
14. KOVÁČOVÁ-HILKOVIČOVÁ, M. 2011d. Biznis som si postavil na hlade po tovare. In *Hospodárske noviny*. [online]. 2011. [cit. 2017.02.22]. Dostupné na internete: <<http://dennik.hnonline.sk/ekonomika-a-firmy/471796-biznis-som-si-postavil-na-hlade-po-tovare>>.
15. KOVÁČOVÁ-HILKOVIČOVÁ, M. 2011e. Osobný asistent? Táto služba má budúcnosť. In *Hospodárske noviny*. [online]. 2011. [cit. 2017.02.22]. Dostupné na internete: <<http://dennik.hnonline.sk/ekonomika-a-firmy/422088-osobny-asistent-tato-sluzba-ma-buducnost>>.
16. KOVÁČOVÁ-HILKOVIČOVÁ, M. 2011f. Svojim ľuďom som pomohol začať biznis. In *Hospodárske noviny*. [online]. 2011. [cit. 2017.02.22]. Dostupné na internete: <<http://dennik.hnonline.sk/ekonomika-a-firmy/454889-svojim-ludom-som-pomohol-zacat-biznis>>.
17. KPAS. 2017. [online]. Klub podnikateľských anjelov Slovenska, 2011. [cit. 2016.11.18]. Dostupné na internete: <<http://businessangels.sk/>>.
18. ŠOLTISOVÁ, V. 2017. Obchodní anjeli ako forma financovania začínajúcich podnikateľov na Slovensku a v zahraničí. Ekonomická univerzita v Bratislave. Podnikovohospodárska fakulta so sídlom v Košiciach; Katedra finančného riadenia podniku. Vedúci záverečnej práce: Ing. Magdaléna Freňáková, PhD. Košice : PHF EU, 2017, 75 s.

Kontaktná adresa autorov

Ing. Magdaléna Freňáková, PhD.

Katedra finančného riadenia podniku

Podnikovohospodárska fakulta so sídlom v Košiciach, Ekonomická univerzita v Bratislave

Tajovského 13, 041 30 Košice

magdalena.frenakova@euke.sk

Ing. Veronika Šoltisová
Slovenská sporiteľňa, a. s.
OC Optima Moldavská cesta 32, 040 11 Košice
vero.soltisova@gmail.com

VYBRANÉ METÓDY HODNOTENIA BONITY PODNIKU

Jozef Lukáč

Abstract

The aim of the paper is to define the theoretical basis of creditworthiness models - the Honor Index and the Tamari's index. We will apply these models to the selected business. These models are an ex - post business financial analysis. Any financial decision-making must be supported by financial analysis. Therefore, one of the decisive phases of financial management is financial analysis. Financial analysis through predictive models is currently one of the most common ways to measure the financial situation of businesses.

Key words

Creditworthiness models, ex-post analysis, Honor index, Tamari's index, business performance, KAMF model.

JEL classification

M21

Úvod

Predpovedanie finančnej situácie podniku je dôležitý, pretože dobre pripravená prognóza finančných výsledkov pomáha definovať budúce postavenie spoločnosti na trhu. Akékoľvek finančné rozhodovanie musí byť podložené finančnou analýzou. Preto jednou z rozhodujúcich fáz finančného manažmentu je finančná analýza. Finančná analýza prostredníctvom predikčných modelov je v súčasnosti jednou z najbežnejších spôsobov zisťovania finančnej situácie podnikov. Finančná analýza prostredníctvom predikčných modelov nám hovorí, kam podnik smeruje, či je na ceste k bankrotu, alebo či má dobrú finančnú situáciu. Tieto predikčné modely delíme na bankrotne a bonitné. Cieľom príspevku je charakteristika finančnej analýzy prostredníctvom bonitných modelov – Index bonity, Tamariho index a KAMF model a ich následná aplikácia vo vybranom podniku.

1 Bonitné modely predikujúce finančné zdravie podniku

Tieto modely predstavujú dôležitý podklad v bankovom sektore. Pred tým ako banka schváli úver, či pôžičku podnikom, musí banka zvážiť bonitu podniku, ktorý predloží žiadosť banke. Banky si pre tento účel vytvárajú systémy hodnotenia bonity podnikov, na základe ktorých dochádza k hodnoteniu miery rizika, ktoré banka ponesie v prípade poskytnutia úveru samotnému podniku.

Horváthová (2016, s. 93) tvrdí, že podstata tejto metódy spočíva v tom, že dosiahnutým hodnotám finančných ukazovateľov sa priradí príslušne bodové ohodnotenie. Výsledné hodnotenie podniku je dané súčtom, resp. váženým súčtom všetkých dosiahnutých bodov. Body sa určujú pomocou bodových stupníc, ktoré sú spravidla stanovené expertnými metódami.

Bankrotne bonitné modely kombinujú oboje vyššie uvedené prístupy. Prostredníctvom bankrotne bonitných modelov sa podniky rozdeľujú do dvoch skupín na bankrotne podniky (ohrozené bankrotom) a bonitné modely (schopné splácať záväzky).

Bonita je schopnosť splácať svoje záväzky a uspokojovať veriteľov. Bonitný podnik je podnik, ktorý je schopný uspokojovať svojich veriteľov splácaním svojich záväzkov.

Základnými bonitnými modelmi sú: Index bonity, Tamariho index, Kralickův Quicktest a model KAMF.

1.1 Index bonity

Výpočet Indexu bonity je typický pre stredoeurópske krajiny, a to najmä v Nemecku, Rakúsku a Švajčiarsku. Tento bonitný model využíva 6 pomerových ukazovateľov, pre ich výpočet je potrebné poznať 6 účtovných ukazovateľov. K výpočtu Indexu bonity je potreba poznať konkrétne hodnoty nasledujúcich ukazovateľov: cash flow (súčet čistého zisku a odpisov), cudzie zdroje, aktíva (resp. pasíva), zisk, výnosy (resp. tržby), zásoby. Najväčšiu váhu vo vzorci má ukazovateľ rentability aktív (ROA). Je to podiel zisku na celkových aktívach spoločnosti. Druhú najväčšiu váhu má podiel zisku na výnosoch spoločnosti. Ďalšie ukazovatele majú nižšiu váhu. (Vochozka, M., 2011 s. 78)

$$IB = 1,5 \times \frac{\text{cash flow}}{\text{cudzie zdroje}} + 0,08 \times \frac{\text{aktíva}}{\text{cudzie zdroje}} + 10 \times \frac{\text{zisk}}{\text{aktíva}} + 5 \times \frac{\text{zisk}}{\text{výnosy}} + 0,3 \times \text{zisk} + 0,1 \times \frac{\text{výnosy}}{\text{aktíva}}$$

Index bonity rozdeľuje podniky na bankrotné a bonitné. Kritická hodnota v tomto aspekte je nula. Záporné hodnoty výsledkov naznačujú, že sa jedná o podnik ohrozený bankrotom. Naopak bonitné modely sa vyznačujú kladnými hodnotami Indexu bonity. Interpretácie výsledkov Indexu bonity sú uvedené v tabuľke 1.

Tab. č. 1 Hodnotenie indexom bonity

Výsledok	Hodnotenie	Podnik
$IB \in (-\infty; -2)$	Extrémne zlá ekonomická situácia	Bankrotný podnik
$IB \in [-2; -1)$	Veľmi zlá ekonomická situácia	Bankrotný podnik
$IB \in [-1; 0)$	Zlá ekonomická situácia	Bankrotný podnik
$IB \in [0; 1)$	Problematická ekonomická situácia	Bonitný podnik
$IB \in [1; 2)$	Dobrá ekonomická situácia	Bonitný podnik
$IB \in [2; 3)$	Veľmi dobrá ekonomická situácia	Bonitný podnik
$IB \in [3; \infty)$	Extrémne dobrá ekonomická situácia	Bonitný podnik

Zdroj: vlastné spracovanie podľa (Vochozka, 2011, s. 79)

1.2 Tamariho index

Podľa Vochozka, M. 2011, s. 109, tento model vytvoril v roku 1966 M. Tamari. Východiskom pre tento model sú podielové ukazovatele, ktoré sú bodovo ohodnocované. Podnik je hodnotený podľa súčtu získaných bodov. Pre aplikáciu Tamariho indexu je potrebné poznať tieto účtovné údaje: vlastný kapitál, cudzí kapitál, zisk, aktíva (resp. pasíva), obežné aktíva, priemerný stav pohľadávok, tržby z hlavnej činnosti, výrobná spotreba a čistý pracovný kapitál. V nasledujúcej tabuľke nachádzame pridelenie jednotlivých bodov k pomerovým ukazovateľom tohto indexu.

Tab. č. 2 Pridelovanie bodov k jednotlivým výsledkom ukazovateľov Tamariho indexu

Ukazovateľ	Interval	Body
Ta1 = vlastný kapitál/cudzie zdroje	Ta1 $\in$ (0,5 ; ∞)	25
	Ta1 $\in$ (0,4 ; 0,5 >	20
	Ta1 $\in$ (0,3 ; 0,4 >	15
	Ta1 $\in$ (0,2 ; 0,3 >	10
	Ta1 $\in$ (0,1 ; 0,2 >	5
	Ta1 $\in$ (- ∞ ; 0,1 >	0
Ta2 = absolútna hodnota zisku	Ta2 za posledných 5 rokov kladná	25
Ta3 = ROA = zisk/celkové aktíva spoločnosti	a Ta3 > horný kvartil oborových hodnôt	
	Ta2 za posledných 5 rokov kladná	20
	a Ta3 > medián oborových hodnôt	
	Ta2 za posledných 5 rokov kladná	15
	Ta3 > horný kvartil oborových hodnôt	10
	Ta3 > medián oborových hodnôt	5
Ta4 = bežná likvidita = obežné aktíva/krátkodobé záväzky	Ta3 < medián oborových hodnôt	0
	Ta4 $\in$ (2 ; ∞)	20
	Ta4 $\in$ (1,5 ; 2 >	15
	Ta4 $\in$ (1,1 ; 1,5 >	10
	Ta4 $\in$ (0,5 ; 1,1 >	5
Ta5 = výrobná spotreba/priemerný stav pohľadávok	Ta4 $\in$ (- ∞ ; 0,5 >	0
	Ta5 > horný kvartil oborových hodnôt	10
	Ta5 > medián oborových hodnôt	6
	Ta5 > dolný kvartil oborových hodnôt	3
Ta6 = tržby/priemerný stav pohľadávok	Ta5 < dolný kvartil oborových hodnôt	0
	Ta5 > horný kvartil oborových hodnôt	10
	Ta5 > medián oborových hodnôt	6
	Ta5 > dolný kvartil oborových hodnôt	3
Ta7 = výrobná spotreba/čistý pracovný kapitál	Ta5 < dolný kvartil oborových hodnôt	0
	Ta5 > horný kvartil oborových hodnôt	10
	Ta5 > medián oborových hodnôt	6
	Ta5 > dolný kvartil oborových hodnôt	3

Zdroj: vlastné spracovanie podľa (Vochozka 2011, s. 109-110)

Následne je nutné spočítať hodnoty ukazovateľov Ta1 až Ta7. Súčet týchto ukazovateľov určí v akej finančnej situácii sa podnik nachádza.

Tab. č. 3 Hodnotenie indexom bonity

Výsledok	Hodnotenie
Ta $\in$ (60 ; 100 >	Bonitný podnik
Ta $\in$ (30 ; 60 >	Šedá zóna
Ta $\in$ (0 ; 30)	Bankrotný podnik

Zdroj: vlastné spracovanie podľa (Vochozka 2011, s. 110)

Výhodou Tamariho indexu je to, že vznikol na základe reálneho rozloženia hodnôt v hodnotenej množine podnikov s využitím sofistikovaných štatistických metód. Ide teda o univerzálny nástroj hodnotenia podnikov v rámci širokého spektra odboru.

1.3 Model KAMF

Experimentálny model KAMF vychádzajúci z koncepcie klasifikačnej analytickej metódy je zameraný na bonitu minicipálneho podniku. Je vytvorený v dvoch variantoch, a to KAMF pre minicipálne podniky bez doplnkovej činnosti a KAMF pre minicipálne podniky realizujúce doplnkovú činnosť. Tento model je určený pre podniky alebo organizácie, ktoré sú zriadené mestom, štátom alebo vyšším územným celkom. Preto využitie tohto modelu v tejto práci nie je možné, keďže vybraná podnik nepatrí do tejto kategórie podnikov. (Kraftová, 2010)

2 Aplikovanie indexov na vybraný podnik

Anonymizovaný podnik, na ktorý sú aplikované tieto indexy je medzinárodne pôsobiaca spoločnosť – zaradený do skupiny malý a stredný podnik, ktorá pôsobí na stredoeurópskom trhu od roku 1992. Firma patrí k najväčším distribútorom nástrojov a náradia na slovenskom trhu. Od začiatku sa firma zaoberá predajom náradia, nástrojov a brusiva pre široké spektrum zákazníkov. Činnosť veľkoobchodu sa prevažne zameriavala na predajne so železiarskym tovarom. V posledných rokoch sa firma orientuje i na predajcov špecializovaných na zásobovanie výrobných podnikov a remeselných dielní. Spoločnosť sa vyprofilovala ako významný distribútor náradia a dlhodobo spolupracuje aj s významnými priemyselnými podnikmi na Slovensku a mnohými distribučnými spoločnosťami v rámci celej republiky. Spoločnosť zamestnáva viac ako 100 kvalifikovaných pracovníkov.

Spoločnosť na Slovensku sa zameriava hlavne na predaj ručného náradia, nástrojov a potrieb pre dom, záhradu a dielňu. Podnik ponúka spoľahlivé náradie pre domácich majstrov aj profesionálne náradie pre remeselníkov. Medzi zákazníkov spoločnosti patria napr. rôzne veľkoobchody, železiarstva, stavebniny, výrobné podniky či dielne. Spoločnosť sa úspešne etablovala aj na zahraničných trhoch a dnes robí export do 13 štátov. Spoločnosť je dlhodobo držiteľom certifikátu – systém riadenia kvality ISO 9001:2008.

Obdobie, za ktoré budeme analyzovať daný podnik predstavuje obdobie rokov 2011 až 2016. Účtovná jednotka zostavuje účtovnú závierku podľa účtovného systému slovenskej účtovnej legislatívy. Vykazovacou menou je euro.

2.1 Index bonity

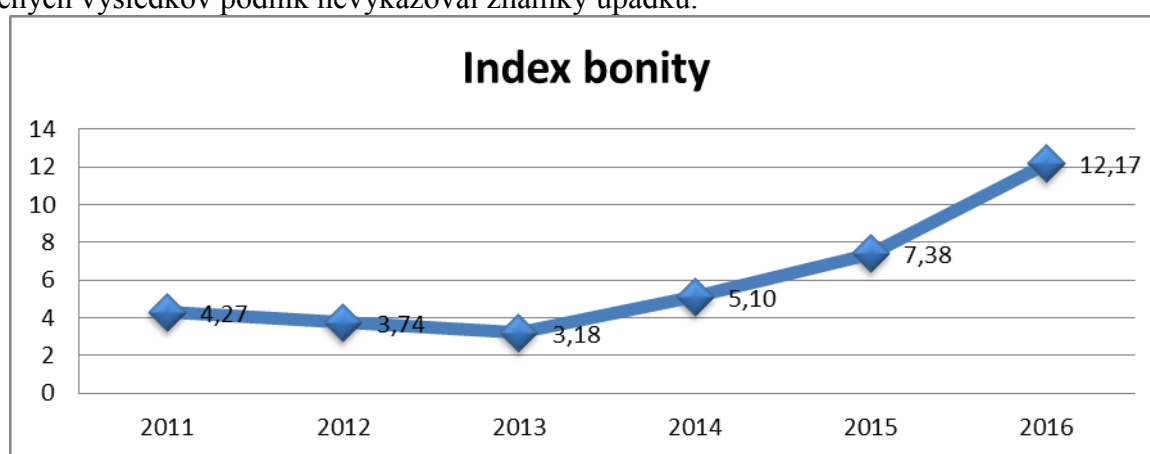
V nasledujúcej tabuľke máme jednotlivé pomerové ukazovatele za roky 2011 – 2016. Najlepšie hodnotenie ukazovateľa CF/cudzie zdroje bolo v roku 2016 kedy bola hodnota ukazovateľa 4,64. Najnižšie hodnotenie dosiahol podnik v roku 2013 kedy bola hodnota ukazovateľa 0,33. Ukazovateľ aktíva/cudzie zdroje mal najvyššiu hodnotu v roku 2016, najnižšiu hodnotu mal v roku 2013. Ukazovateľ ROA bol najvyšší v roku 2014, kedy dosahoval hodnotu 0,32, najnižšiu hodnotu dosahoval v roku 2012. Štvrtý ukazovateľ (zisk/výnosy) mal hodnotu 0,10 dvoch rokoch, a to 2012 a 2015. Podnik mal najvyššiu hodnotu ukazovateľa zásoby/výnosy v roku 2010, najnižšiu v roku 0,03. Posledný ukazovateľ (výnosy/aktíva) mal najvyššiu hodnotu v roku 2016 a najnižšiu hodnotu v roku 2012.

Tab. č. 4 Výpočet indexu bonity

Ukazovateľ	Váha	2011	2012	2013	2014	2015	2016
CF/cudzie zdroje	1,5	0,80	0,60	0,33	0,55	2,66	4,64
Aktíva/cudzie zdroje	0,08	4,35	3,58	1,71	2,18	16,02	18,12
Zisk/aktíva	10	0,20	0,18	0,19	0,32	0,19	0,30
Zisk/výnosy	5	0,09	0,10	0,06	0,13	0,10	0,08
Zásoby/výnosy	0,3	0,18	0,24	0,05	0,05	0,04	0,03
Výnosy/aktíva	0,1	2,13	1,80	3,30	2,37	2,01	3,54
		4,27	3,74	3,18	5,10	7,38	12,17
		Bonitný podnik	Bonitný podnik	Bonitný podnik	Bonitný podnik	Bonitný podnik	Bonitný podnik

Zdroj: vlastné spracovanie podľa výkazov podniku

V prípade našej spoločnosti prevyšuje hodnotenie extrémne dobrá ekonomická situácia. Najlepšie hodnotenie mal podnik v roku 2016, kedy dosahoval hodnotenie 12,17. Na základe zistených výsledkov podnik nevykazoval známky úpadku.

Graf č. 1 Vývoj indexu bonity v sledovanom období

Zdroj: vlastné spracovanie

2.2 Tamariho index

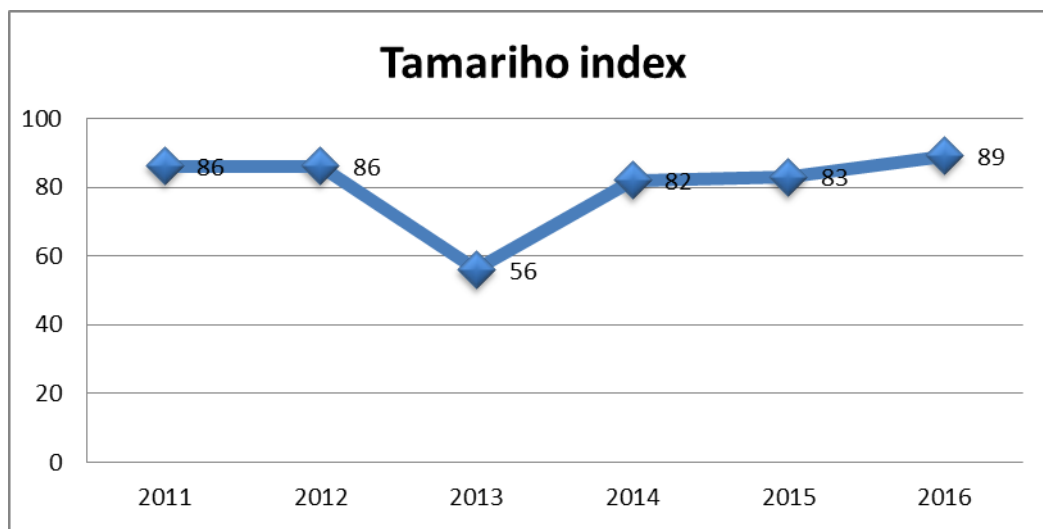
Tento model pozostáva zo siedmych pomerových ukazovateľov. Na rozdiel od predchádzajúcich modelov nie je hodnotený známkami, ale bodmi. Celkový Tamariho index sa získa súčtom získaných bodov. Podniky, ktoré získajú viac ako 60 bodov sú hodnotené ako bonitné. Za bankrotné podniky sa považujú podniky, ktoré získali menej ako 30 bodov. Medzi týmito hranicami sa nachádza tzv. šedá zóna.

Tab. č. 5 Výpočet Tamariho indexu

Ukazovateľ	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Vlastný kapitál/cudzie zdroje	25	25	5	25	25	25
Zisk a zisk/celkové aktíva	25	25	25	25	25	25
Obežné aktíva/krátkodobé záväzky	20	20	20	20	20	20
Výrobná spotreba/priemerný stav pohľadávok	10	10	0	0	0	3
Tržby/priemerný stav pohľadávok	6	6	3	6	3	10
Výrobná spotreba/čistý pracovný kapitál	0	0	3	6	10	6
	86	86	56	82	83	89
	Bonitný podnik	Bonitný podnik	Šedá zóna	Bonitný podnik	Bonitný podnik	Bonitný podnik

Zdroj: vlastné spracovanie podľa výkazov podniku

Ukazovateľ zisk/celkové aktíva je v každom roku hodnotený najvyšším počtom bodov. To isté platí aj pre ukazovateľ obežné aktíva/krátkodobé záväzky. Podnik v ukazovateli výrobná spotreba/priemerný stav pohľadávok v roku 2011-2012 získal najvyššie hodnotenie, no v nasledujúcich troch obdobiach po sebe získal najhoršie hodnotenie. V posledných dvoch ukazovateľoch sú výsledky v čase rozkolísané. Podnik je hodnotený ako bonitný. Výnimkou je rok 2013, kedy sa podnik nachádza v šedej zóne. Najúspešnejší je rok 2016 kedy podnik získal hodnotenie až 89 bodov.

Graf č. 2 Vývoj Tamariho indexu

Zdroj: vlastné spracovanie

Záver

Analýzou vybraných modelov sme dospeli k nasledujúcim skutočnostiam. Podľa indexu bonity mal podnik najlepšie hodnotenie v roku 2016, kedy dosahoval hodnotenie 12,17. Podnik nejavil žiadne známky úpadku. Na základe Tamariho indexu sme zistili, že podnik vykazoval stabilnú finančnú situáciu s perspektívou ďalšieho rozvoja vzhľadom na to, že podnik dosiahol hodnotenie viac ako 60 bodov. Perspektívnosť ďalšieho rozvoja spoločnosti vyplýva najmä z ukazovateľov vlastný kapitál/cudzie zdroje a zisk/celkové aktíva, kde sme pridelili najvyššie možné hodnotenie. Ukazovateľ tržby/priemerný stav pohľadávok dosahuje v troch obdobiach 6 bodov a to 2011, 2012, 2014 a 3 body v roku 2013 a 2015. Je však ovplyvnený tým, že spoločnosť je exportérom a má vysoké pohľadávky vo vzťahu k štátu z dôvodu nároku na odpočet DPH. Po očistení od týchto pohľadávok by sa hodnotenie zvýšilo. Ak by sme mali zhrnúť výsledky práce, tak analyzovaná spoločnosť sa javí ako stabilná spoločnosť s dobrou finančnou situáciou a bankrot jej v najbližšom období nehrozí. Významnými ukazovateľmi sú tržby a čistý zisk spoločnosti. Analýza nám poskytla pohľad na finančnú situáciu v spoločnosti za obdobie rokov 2011 – 2016. Spoločnosť počas sledovaného obdobia zmenil majetkovú a kapitálovú štruktúru, čo sa prejavilo aj v našich vypočítaných výsledkoch. Na základe výsledkov analýzy sme zistili, že podniku v najbližšom období nehrozí bankrot.

Tento príspevok je čiastkovým výstupom Projektu mladých vedeckých pracovníkov a doktorandov, číslo I-17-105-00, 2017: Hodnotenie ekonomickej a finančnej výkonnosti malých a stredných podnikov v krajinách V4.

Zoznam použitej literatúry

1. KRAFTOVÁ, I. 2000. *Teoretická východiska aplikace finanční analýzy při řízení efektivnosti ekonomických subjektů v municipální sféře*. Brno: VUT Brno, 2000 (habilitační práce, str. 32 a násl.)
2. RŮČKOVÁ, P. 2015. *Finanční analýza – Metody, ukazovatele, využití v praxi*. 5. aktualizované vyd. Praha: GRADA, 2015. 160 s. ISBN 978-80-24755-34-2
3. SABATO, G. 2010. Assessing the Quality of Retail Customers: Credit Risk Scoring Models. In *The IUP Journal of Financial Risk Management* [online]. 2010, vol. 7, no. 9. [cit. 2017-8-24]. Dostupné na internete: <<http://www.pulib.sk:2139/docview/520061058/fulltext/6BEB8CDC736C4AE0PQ/1?accountid=164160>> ISSN 0972-916X
4. ŠKODA, M. 2013. *Finančná analýza podniku*. 1. vyd. Dubnica nad Váhom: MiF, s.r.o., 2013. 84. s. ISBN 978-80-89400-49-2
5. VOCHOZKA, M. 2011. *Metody komplexního hodnocení podniku*. 1. vyd. Praha: GRADA Publishing, a.s., 2011. 248 s. ISBN 978-80-247-3647-1
6. ZALAI, K. a kol. 2016. *Finančno-ekonomická analýza podniku*. 9. prepracované a rozšírené vyd. Bratislava: Sprint dva, 2016. 482. s. ISBN 978-80-89710-22-5

Kontaktná adresa autora

Ing. Jozef Lukáč
Katedra finančného riadenia podniku
Podnikovohospodárska fakulta so sídlom v Košiciach
Ekonomická univerzita v Bratislave
e-mail: jozef.lukac@student.euke.sk

*

NOVODOBÝ PROBLÉM SPOLOČNOSTI - DLHODOBÁ NEZAMESTNANOSŤ

Lenka Pčolinská

Abstract

The article addresses current economic and social problem of long-term unemployment. It is based on the division of unemployment and the reference to the individual indicators that create and maintain long-term unemployment. Slovak Republic has been for more than 10 years at the forefront of the comparison between the countries of the European Union. Groups of the population who are mostly affected by long-term unemployment require special social policy programs to create conditions for assistance because individuals affected by long-term unemployment are not only in the economic crisis but also in the social and personal crisis. This weakens not only the production capacity of an individual, but also affects the country productivity.

Key words

Unemployment, long-term unemployment, social enterprises.

JEL classification

E24, J64

Úvod

Nezamestnanosť predstavuje vo svete ekonomiky makroekonomickú veličinu, ktorá je jednou zo základných parametrov hodnotenia životnej úrovne jednotlivých krajín. Nezamestnanosť vo svojej podstate však predstavuje problém a zároveň je negatívnym faktom, ktorý sa dotýka nielen samotnej ekonomiky a jej výkonnosti, či produktivity, ale dotýka sa i sociálneho života jednotlivca a jeho okolia. Z historického hľadiska a sledovaním vývoja jednotlivých hospodárskych systémov môžeme povedať, že nezamestnanosť je stále prítomný aspekt v jednotlivých ekonomikách, ale i celosvetovom merítku.

1 Nezamestnanosť, jej formy a dopady na spoločnosť

Práca je dôležitou podmienkou dôstojnej existencie človeka, prináša mu nielen materiálny prospech, ale súčasne mu dáva pocit sebarealizácie a spoločenskej užitočnosti. Vŕha ho do radu sociálnych vzťahov, uspokojuje jeho potreby ctižiadosti, sebauplatnenia a sebaúcty. Náhla, neočakávaná strata práce je v našej kultúre veľkým zásahom do života ľudí, je dokonca traumatizujúcim existenciálnym zážitkom (Buchtová, Šmajš, Boleloucký, 2013). Riziko stať sa nezamestnaným sa zvyšuje s dĺžkou nezamestnanosti a znižuje s dĺžkou zamestnanosti (Plum, 2016). Na druhej strane je nezamestnanosť jedným z najdôležitejších problémov súčasnej trhovej ekonomiky a zostáva jedným z najväčších problémov v mnohých krajinách celého sveta (Björklund, Häggström, Nyström, 2017).

Snaha o vytvorenie nových pracovných príležitostí, ako aj snaha o zmenšenie ťarchy nezamestnanosti je vážnym ekonomickým problémom, ale aj sociálnym a politickým problémom (Lisý a kol., 2011). O to väčšie dopady primárne na jednotlivca nastanú, ak je dlhodobo nezamestnaný.

Na problematiku nezamestnanosti môžeme nazerať z viacerých uhlov pohľadu a definovať ju viacerými spôsobmi. Z hľadiska situácie na trhu rozdeľujeme nezamestnanosť na dva typy:

- a) **Dobrovoľná nezamestnanosť** – je to stav, keď nie je zamestnané celé ekonomicky aktívne obyvateľstvo, a to kvôli tomu, že časť ekonomicky aktívneho obyvateľstva nechce pracovať za mzdu, ktorá im je na trhu ponúkaná (alebo z iného dôvodu – uspokojivá práca).
- b) **Nedobrovoľná nezamestnanosť** - je problémom pre národné hospodárstva štátov. Existuje kvôli povahe socioekonomického prostredia (vrátane charakteristík ako trhová štruktúra, vládne intervencie – neprimerane vysoká minimálna mzda spôsobuje rast nezamestnanosti a celkový dopyt po práci). Potenciálni pracujúci ľudia sa pre nezamestnanosť nerozhodujú sami a dobrovoľne (Bebľavý, 2012).

Z hľadiska príčin vzniku (Hricová, Matisková, 2014) sa nezamestnanosť člení na 3 druhy:

- a) **frikčná** – vzniká v dôsledku pohybu pracovníkov medzi rôznymi pracovnými miestami – napr. keď sa ľudia sťahujú, keď ľudia menia pracovné miesto, hľadajú lepšie platenú prácu, alebo prácu, ktorá im viac vyhovuje svojimi podmienkami, alebo v prípade hľadania práce čerstvých absolventov škôl. K frikčnej patrí aj sezónna nezamestnanosť, ktorá je spôsobená sezónnym charakterom niektorých prác, napr. v poľnohospodárstve, stavebníctve alebo cestovnom ruchu. Nikdy sa nerovná nule.
- b) **štruktúrna** - je spôsobená nerovnomerným vývojom rôznych odvetví a odborov. Niektorých profesií môže byť niekedy nadbytok a iných je nedostatok. Nesúlad nemusí mať charakter vecný, či profesný, ale aj miestny a regionálny (na východnom Slovensku je nezamestnanosť vyššia, ako v okolí Bratislavy.)
- c) **cyklická** - súvisí s priebehom hospodárskeho cyklu; je spôsobená ekonomickou recesiou – t.j. poklesom výstupu v dôsledku ponukového alebo dopytového šoku.

Hricová a Matisková (2014) rozdeľujú nezamestnaných do nasledovných skupín:

- 1. skupina** – cca. 5-7% nezamestnaných (záleží od tej-ktorej krajiny), ktorí nechcú pracovať. V každej krajine sú takéto „nezamestnatelní“ ľudia, ktorým vyhovuje sociálna sieť a stačia sociálne dávky. Občas si niečo privyrobia alebo ich živí niekto iný.
- 2. skupina** - skupina nezamestnaných, ktorá je evidovaná na úradoch práce preto, lebo úrad práce za nich platí zdravotné poistenie a prípadne aj ostatné platby do poisťovních fondov. Je to pre nich istým spôsobom výhodné. Napríklad, ak sa chcú starať o nezaopatrené deti. Úrad im nemôže zabezpečiť zamestnanie, preto sú naďalej evidovaní ako nezamestnaní.
- 3. skupina** - tí, ktorí pracujú a pritom sú v evidencii úradov práce. Sú to pracujúci načierno – v zahraničí alebo aj vo vlastnej krajine. Ich počet nie je známy.
- 4. skupina** - do tejto skupiny patrí asi polovica z celkového počtu nezamestnaných, ktorí sú naozaj nedobrovoľne bez práce, majú záujem pracovať, ale nemajú kde.

Z hľadiska času môžeme nezamestnanosť rozdeliť na krátkodobú a dlhodobú, pričom:

- a) **Krátkodobá nezamestnanosť** je len dočasná a preto nie je z hľadiska štátu alebo iného aktéra sociálnych istôt a štandardov veľkým problémom. Verejná politika sa týmto typom nezamestnanosti nemusí príliš zaoberať. Takáto nezamestnanosť vzniká napríklad vtedy, ak sa presťahujeme do iného mesta a nejaký čas trvá, kým si v ňom nájdeme prácu.

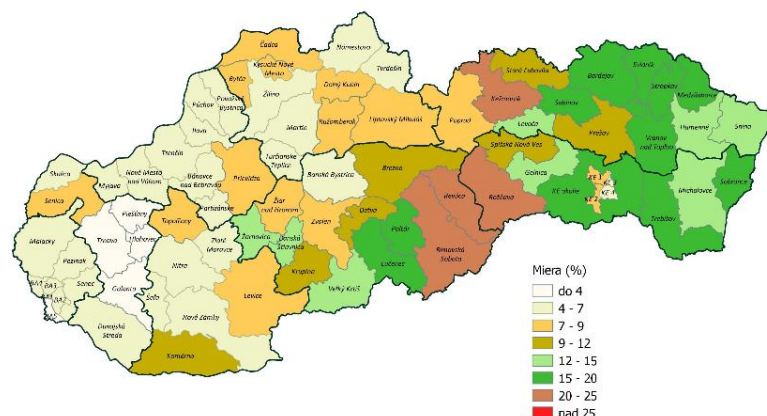
b) **dlhodobá nezamestnanosť** trvá viac ako jeden rok a je oveľa rizikovejšia, pretože faktor dĺžky nezamestnanosti je veľmi dôležitý pre opätovné zapojenie sa nezamestnaného do pracovného procesu. Dlhodobo nezamestnaní totiž často inklinujú k alkoholizmu, násiliu, znižujú sa im pracovné návyky a schopnosti, čo výrazne negatívne znižuje ich schopnosť zapojiť sa späť do spoločnosti.

c) **Veľmi dlhodobá nezamestnanosť**, ktorá trvá dlhšie ako dva roky (Beblavý, 2012).

Vysoká miera nezamestnanosti tvorí problém pre hospodárstvo a spoločnosť. Pre hospodárstvo sa jedná o stratu cenných zdrojov. Pre spoločnosť znamená problém vďaka poklesu príjmov a s ním spojenými problémami. V období vysokej nezamestnanosti sa nízky výkon hospodárstva navyše premietá do nálady a postojov ľudí a do ich rodinného života (Samuelson, Nordhaus, 2010).

Nezamestnanosť je prítomná v každej spoločnosti. Slovenská republika sa tiež potýka s problémom nezamestnanosti. Môžeme však badať jej vývoj, ktorý sa preukázal ako závislý a úzko prepojený od typu ekonomického zriadenia. Po roku 1989 s nástupom trhovej ekonomiky sa zmenila situácia i na trhu s prácou. Dlhoročné pracovné istoty a prevažná zamestnanosť v socializme - v umelo diktovanom systéme, bola zrazu ohrozená a formovaním trhovej ekonomiky počas 27 rokov sa i problém nezamestnanosti rozrástol. Trh ako otvorené miesto ponuky a dopytu ovplyvňoval jednotlivé subjekty, ktoré nevykazovali zo začiatku pružnosť a dynamickú reakciu pre tvorbu pracovných miest, prejavila sa ich neschopnosť reagovať, resp. vnímať potreby spoločnosti. S tým súvisiace bariéry pre vznik malých a stredných podnikov otvorili problém vysokej nezamestnanosti.

V súčasnosti podľa Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny SR (UPSVAR) bola miera nezamestnanosti k 31. 12. 2016 8,76%. Pre porovnanie, k 31. 7. 2017 bola evidovaná miera nezamestnanosti na Slovensku 6,7%. Tento znížený ukazovateľ v mesiaci jún môže byť spôsobený výkyvmi sezónneho charakteru vplyvujúcimi na sezónnu nezamestnanosť. Aj keď miera nezamestnanosti dosahuje historické minimá, medziregionálne rozdiely sú dlhodobo veľké a poukazujú na problémy dlhodobej nezamestnanosti, a to u konkrétnych skupín obyvateľstva. Podľa Pavlíka (2016), rozdiely medzi regiónmi môžu mať neprijemné ekonomické a závažné sociálne a politické dôsledky, preto sú považované za negatívny jav.

Obrázok 1 Miera evidovanej nezamestnanosti v okresoch SR k 31. 12. 2016

Zdroj: Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny SR (UPSVAR), 2017

Na Obrázku 1 môžeme vidieť, že najväčší problém s nezamestnanosťou trápi stredné a východné Slovensko (okresy označené zelenou a tmavohnedou farbou). V niektorých okresoch na východnom a strednom Slovensku je miera nezamestnanosti v rozmedzí 12-20%, v závislosti aj od sezónnych výkyvov. Tieto okresy, či regióny majú jednak sťažené podmienky s tvorbou nových pracovných príležitostí, na druhej strane sa tu nachádzajú aj

skupiny obyvateľstva, ktoré vykazujú dlhodobú nezamestnanosť. Tá ohrozuje konkrétne skupiny občanov a vyradzuje ich natrvalo z trhu práce. Starostlivosť o dlhodobo nezamestnaných predstavuje preto náročný proces. V ďalšom texte si objasníme pojem dlhodobá nezamestnanosť, jej príčiny a dopady na človeka a spoločnosť.

2 Dlhodobá nezamestnanosť

V 90. rokoch minulého storočia sa prvýkrát objavil problém dlhodobej nezamestnanosti ako jedna z hlavných tém sociálnej politiky. Dlhodobá nezamestnanosť začala rásť po tom, ako skončili ropné šoky (v 70. rokoch), kedy veľa ľudí prišlo o prácu a neskôr si (aj kvôli zmene štruktúry ekonomiky, spôsobenej napríklad aj ropnými šokmi a nástupom počítačov) napriek zlepšeniu situácie a rastu ekonomiky nevedeli nájsť novú (Beblavý, 2012). Podľa OECD (2017), sa dlhodobá nezamestnanosť vzťahuje na ľudí, ktorí boli nezamestnaní 12 mesiacov alebo viac. Dlhodobá nezamestnanosť spôsobuje významný duševný a materiálny stres pre postihnutých a ich rodiny. Obzvlášť znepokojuje aj tvorcov politik, keďže vysoké miery dlhodobej nezamestnanosti naznačujú, že trhy práce fungujú neúčinne. Miera dlhodobej nezamestnanosti ukazuje podiel týchto dlhodobo nezamestnaných medzi všetkými nezamestnanými. Tento ukazovateľ sa meria ako percento nezamestnaných.

Okrem objektívnych okolností (aktuálny stav ekonomiky, trhu práce, vysoké náklady na dochádzanie do práce a pod.) a subjektívnych (neochota pracovať za ponúkanú mzdu, rozpor ponúkanej práce s presvedčením a pod.) je niekedy dlhodobá nezamestnanosť spôsobená aj nezaujmom pracovať, ktorý je spôsobený zle nastavenými motiváciami (ak sa viac oplatí zostať na štátnej podpore než pracovať). Ak takáto situácia vznikne a štát ju nerieši, je to veľká chyba – nielen pre budúce náklady spojené s podporou, ale aj s komplikáciami, spôsobenými stratou pracovných návykov a ďalšími rizikovými faktormi dlhodobej nečinnosti (Beblavý, 2012). Ako konštatuje Lisý (2011) znovuzaradenie dlhodobo nezamestnaných do práce je pre spoločnosť oveľa nákladnejšie než sprostredkovanie práce pre krátkodobo nezamestnaného.

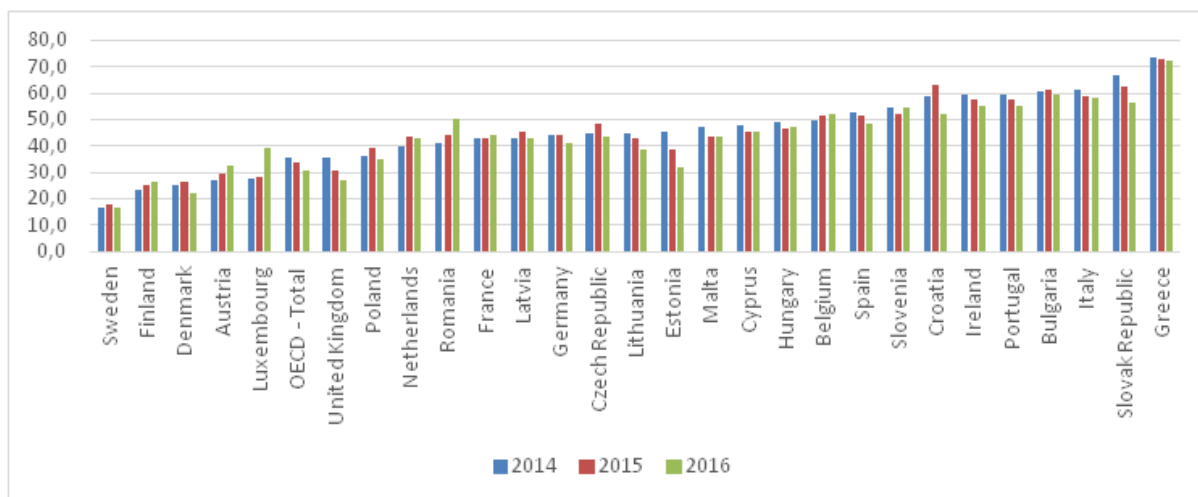
V Európe dosiahla dlhodobá nezamestnanosť v polovici 90. rokov až vyše 50%. Znamená preto vážny spoločenský problém, pretože každá rodina disponuje záložnými zdrojmi – úspory a príspevky v nezamestnanosti – iba na obmedzenú dobu (Samuelson, Nordhaus, 2010). Dlhodobá nezamestnanosť na Slovensku je v medzinárodnom porovnaní jednou z najvyšších, čo sa týka podielu na celkovej nezamestnanosti (Lubyová a kol., 2015). Slovensko podľa údajov OECD zastávalo od roku 2004 – 2008 prvé miesto v dlhodobej nezamestnanosti medzi štátmi Európskej Únie. Miera dlhodobej nezamestnanosti sa pohybovala v tom období na Slovensku na úrovni 60,6% -73,1% (pozri tabuľka 1).

Tabuľka 1 Miera dlhodobej nezamestnanosti v krajinách EÚ (v %)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Austria	27,1	25,5	28,0	27,2	24,3	21,7	25,4	26,3	24,9	24,6	27,1	29,2	32,3
Belgium	49,0	51,7	51,2	50,4	47,6	44,2	48,8	48,3	44,7	46,0	49,9	51,7	52,0
Bulgaria	59,5	59,8	55,7	58,9	51,7	43,3	46,1	55,7	55,2	57,3	60,4	61,2	59,6
Croatia	53,8	58,4	60,1	60,0	62,3	55,7	56,3	61,3	63,7	63,6	58,5	63,0	52,3
Cyprus	27,4	23,5	19,3	18,6	13,6	10,4	20,4	20,8	30,1	38,3	47,7	45,3	45,1
Czech Republic	51,8	53,6	55,2	53,4	50,2	31,2	43,3	41,6	43,4	44,9	44,5	48,3	43,2
Denmark	21,1	23,1	20,1	16,1	13,1	9,1	20,1	24,1	28,1	25,1	25,1	26,1	22,1
Estonia	51,1	54,2	48,6	49,8	31,2	27,3	45,3	57,3	54,7	44,5	45,3	38,3	31,6
Finland	23,4	24,9	24,8	23,0	18,2	16,6	23,6	22,6	21,7	21,2	23,1	25,1	26,6
France	40,3	40,8	41,8	39,9	37,4	35,1	40,1	41,2	40,3	40,5	42,7	42,8	44,4
Germany	51,8	53,0	56,4	56,6	52,5	45,5	47,3	47,9	45,4	44,7	44,3	44,0	41,2
Greece	52,9	51,9	54,1	49,7	47,1	40,4	44,6	49,3	59,1	67,1	73,5	73,1	72,0
Hungary	45,1	46,1	46,3	47,5	47,3	42,4	50,3	48,8	46,6	49,8	48,9	46,7	47,3
Ireland	34,9	33,4	31,6	30,0	26,1	29,1	49,1	59,3	61,7	60,6	59,2	57,6	55,3
Italy	49,0	49,8	49,6	47,5	45,7	44,6	48,5	52,0	53,2	56,9	61,4	58,9	58,3
Latvia	42,1	44,6	33,9	27,1	24,0	25,8	45,0	54,5	52,1	48,5	43,1	45,5	42,6
Lithuania	51,4	52,8	45,2	32,4	21,5	23,7	41,7	52,1	49,2	43,0	44,7	42,9	38,6
Luxembourg	21,0	26,4	29,5	28,7	32,4	23,1	29,3	28,8	30,3	30,4	27,4	28,4	39,5
Malta	46,7	48,6	39,6	41,3	42,7	42,0	44,9	47,3	48,6	45,7	46,9	43,7	43,5
Netherlands	34,2	40,2	43,0	39,4	34,4	24,8	27,6	33,2	33,5	35,6	39,9	43,6	42,7
OECD - Total	31,3	31,8	31,0	28,2	24,6	23,5	31,4	33,5	34,1	35,2	35,3	33,7	30,5
Poland	47,9	52,2	50,4	45,9	29,0	25,2	25,5	31,6	34,8	36,5	36,2	39,3	35,0
Portugal	44,4	48,3	50,4	47,2	47,4	44,2	52,2	48,4	48,8	56,4	59,6	57,4	55,4
Romania	58,9	56,3	57,8	50,0	41,3	31,6	34,6	41,0	44,2	45,2	41,1	43,9	50,3
Slovak Republic	60,6	68,1	73,1	70,8	66,0	50,9	59,3	64,0	63,7	66,6	66,8	62,3	56,6
Slovenia	51,4	47,3	49,3	45,7	42,2	30,1	43,3	44,2	47,9	51,0	54,5	52,3	54,5
Spain	31,9	24,4	21,6	20,4	18,0	23,1	36,6	41,6	44,4	49,7	52,8	51,6	48,4
Sweden	18,9	x	x	12,8	12,1	12,8	17,3	18,2	17,5	17,0	16,8	17,6	16,8
United Kingdom	20,5	21,1	22,4	23,8	24,2	24,5	32,6	33,5	34,7	36,2	35,7	30,7	27,2

Zdroj: OECD, 2017

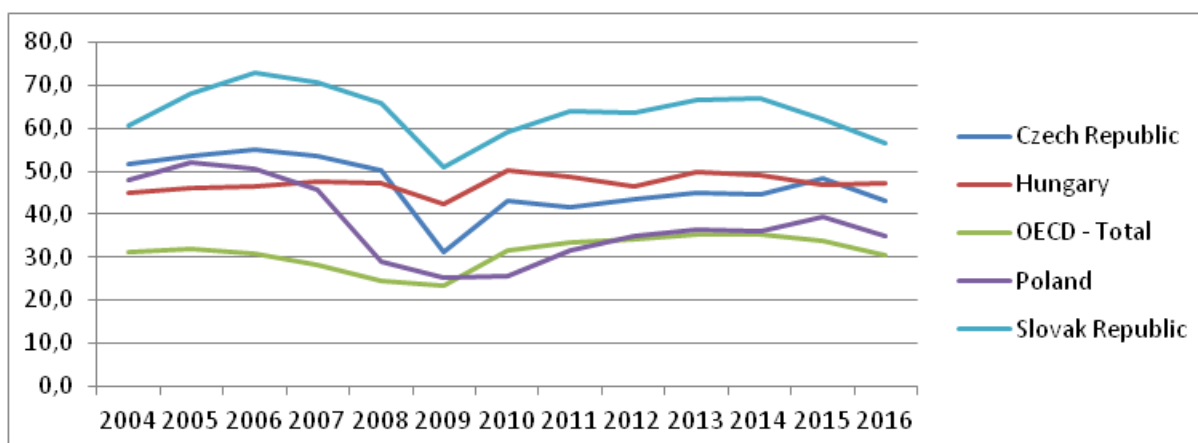
Ani od roku 2010 sa situácia príliš nezlepšovala a Slovensko bolo stále na prvom mieste v miere dlhodobej nezamestnanosti v rámci krajín Európskej únie. V posledných rokoch 2014 až 2016 badať istý pokles (obrázok 2). Slovenská republika však naďalej zostáva v popredí krajín Európskej Únie v miere dlhodobej nezamestnanosti. Tá je dlhodobo najvyššia a predstavuje vážny problém najmä pre vybrané skupiny populácie. Ak si porovnáme jednotlivé krajiny Európskej únie, najmenšia miera dlhodobej nezamestnanosti je v krajinách severnej Európy – Švédsko a Fínsko. Susedné Rakúsko má tiež jednu z najnižších mier dlhodobej nezamestnanosti v Európe. Naopak, najvyššia miera dlhodobej nezamestnanosti trápi v posledných rokoch Grécko, Bulharsko a Taliansko.

Obrázok 2 Miera dlhodobej nezamestnanosti v rámci krajín EU (v %)

Zdroj: OECD, 2017

Porovnanie medzi krajinami V4 (obrázok 3) taktiež indikuje Slovenskú republiku ako krajinu, ktorá dlhodobo zápasí s nezamestnanosťou osôb, ktoré sú bez práce dlhšie ako 1 rok. Čo sa týka krajín V4, najnižšiu mieru dlhodobej nezamestnanosti má Poľsko. Pohybuje sa na úrovni 35%.

Obrázok 3 Miera dlhodobej nezamestnanosti v krajinách V4 (v %)

Zdroj: OECD, 2017

V tabuľke 2 môžeme vidieť percento nezamestnaných podľa dĺžky nezamestnanosti (údaj za mesiac júl 2017). Percento dlhodobých nezamestnaných, teda tých, ktorí sú bez práce viac ako 12 mesiacov bolo v mesiaci júl 46,9%. Ak by sme chceli analyzovať ako dlho sú bez práce dlhodobo nezamestnaní, vidíme, že najväčší počet predstavujú nezamestnaní bez práce vyše 48 mesiacov, t.j. 4 roky. To je už ohrozená kategória, ktorá má sťažené možnosti opätovne sa zamestnať. Dlhý výpadok z pracovného prostredia spôsobuje, že táto skupina ľudí stráca pracovné návyky, no najmä sociálne a komunikačné zručnosti, dostávajú sa i psychické problémy - strata sebavedomia, beznádej a skepsa. Celkovo sa tento jav prejavuje na znížení kvality života tejto skupiny ľudí.

Tabuľka 2 Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa doby trvania nezamestnanosti v SR

Územie	UoZ spolu	v tom (v mesiacoch)													
		menej ako 7			7 - 12			viac ako 12							
		spolu	v tom		spolu	v tom		spolu	v tom						
			do 3	4 - 6		7 - 9	10 - 12		13 - 18	19 - 24	25 - 30	31 - 36	37 - 42	43 - 48	nad 48
Bratislavský kraj	14067	8266	5058	3208	2235	1373	862	3566	982	526	404	265	238	212	939
Trnavský kraj	11378	7011	4489	2522	1747	1084	663	2620	647	425	270	179	130	121	848
Trenčiansky kraj	14537	7736	4975	2761	2207	1280	927	4594	993	573	405	305	248	218	1852
Nitriansky kraj	20473	9545	5994	3551	3100	1775	1325	7828	1435	900	652	566	521	415	3339
Žilinský kraj	20921	10048	6201	3847	3239	1872	1367	7634	1641	1046	639	496	377	337	3098
Banskobystrický kraj	36961	11256	7054	4202	5111	2659	2452	20594	2723	2189	1371	1218	982	876	11235
Prešovský kraj	50929	15452	9559	5893	7462	3843	3619	28015	3946	3315	2039	1828	1297	1166	14424
Košický kraj	46229	13472	8208	5264	6643	3512	3131	26114	3767	2844	2023	1643	1319	1155	13363
Slovensko	215495	82786	51538	31248	31744	17398	14346	100965	16134	11818	7803	6500	5112	4500	49098
%	100	38,4			14,7			46,9							

Zdroj: Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny SR (UPSVAR), 2017

Podľa Lisého (2011) možno medzi faktory vplývajúce na vznik a pretrvávajúce dlhodobé nezamestnanosti zaradiť:

- nedostatočná kvalifikácia a chýbajúce praktické skúsenosti,
- nízke finančné ohodnotenie ponúkanej práce a nezáujem nezamestnaných o tieto pracovné miesta,
- nezáujem o prácu v dôsledku závislosti na podpore vyplácanej štátom,
- nedostatočná sebadôvera uchádzačov o prácu,
- nezáujem a diskriminácia určitých skupín nezamestnaných zo strany zamestnávateľov,
- objektívne okolnosti ako je napr. situácia v ekonomike, na trhu práce v regióne, bydlisko, náklady na dochádzanie za prácou a pod.

Medzi hlavné problémy spojené s dlhodobou nezamestnanosťou patrí najmä fakt, že opätovné zaradenie dlhodobo nezamestnaných do práce znamená pre spoločnosť vyššie náklady než sprostredkovanie práce krátkodobo nezamestnaným. Znamená však tiež veľmi veľké komplikácie a množstvo problémov pre samotného človeka, ktorý je dlhodobo nezamestnaný. Dlhodobá nezamestnanosť býva častá najmä u ľudí, ktorí sú počas pracovnej kariéry opakovane nezamestnaní. Vo zvýšenej miere sa týka tiež príslušníkov niektorých sociálnych kategórií (nekvalifikovaní pracovníci, ženy atď.) (Beblavý, 2012).

Nezamestnanosť ohrozuje viac určité skupiny populácie, čo potvrdzuje skúsenosť takmer zo všetkých priemyselne vyspelých krajín. Na tieto skupiny by mali byť zamerané politiky zamestnanosti a podporné programy umožňujúce ľuďom prístup k pracovnému trhu. K týmto skupinám populácie podľa Buchtovej, Šmajsa, Boleluckého (2013) patria mladí ľudia, prevažne absolventi škôl bez pracovných skúseností, ženy s malými deťmi, zdravotne postihnutí občania, starší ľudia, ľudia s nízkym vzdelaním, rómske etnikum a v súčasnosti aj prichádzajúci imigranti.

Dlhodobá nezamestnanosť podľa Hanganioho a Gerku (2009) najviac postihuje tieto skupiny populácie:

- nepružnú, dlhodobo nezamestnanú pracovnú silu,
- osoby s nízkymi príjmami, nekvalifikovanú pracovnú silu a v rámci nej najmä ženy s nízkym mzdovým ohodnotením,

- osoby s kumulovanými osobnými a sociálnymi handicapmi,
- príslušníkov etnických skupín a imigrantov,
- obyvateľov vidieckych oblastí,
- zdravotne postihnutých jedincov,
- mladistvých, najmä problémových jedincov.

Podľa Dereníka (2011) sa medzi dlhodobo nezamestnanými na Slovensku nachádzajú najmä nízkokvalifikovaní mladí ľudia bez základného alebo len so stredoškolským vzdelaním alebo naopak obyvatelia nad 50 rokov, ktorí stratili prácu a majú problém sa zamestnať. Iní autori (Lubyová a kol., 2015) uvádzajú ako rizikové skupiny tiež osoby s nízkym vzdelaním, mladých ľudí a rómske etnikum.

3 Sociálna ekonomika a sociálne podniky ako možné riešenia dlhodobej nezamestnanosti

Pre zníženie dlhodobej nezamestnanosti je potrebné zvlášť klásť dôraz na tieto skupiny obyvateľov: nízkokvalifikovaní obyvatelia a ľudia starší nad 50 rokov. Kým v prípade nízkokvalifikovaných by mohla pomôcť uplatniť sa na trhu práce najmä vyššia podpora rekvalifikácie, budovania pracovných návykov a vzdelávanie v sektoroch s potenciálom budúcich investícií, u starších obyvateľov by čiastočné riešenie mal poskytnúť najmä medzitrh práce. Dlhodobo nezamestnaní v problematických regiónoch strácajú motiváciu aktívne vyhľadávať prácu a sú odkázaní na príjem zo sociálneho systému (Dereník, 2011). Podpora vzdelávania je nevyhnutnou a všeobecne účinnou zložkou stratégie pre podporu zamestnateľnosti (Lubyová a kol., 2015).

Ďalšou možnosťou vytvorenia priestoru pre dlhodobo nezamestnaných, ktorí sa ocitajú na okraji spoločnosti a možno ich označiť ako marginalizovanú skupinu, sú subjekty sociálnej ekonomiky - sociálne podniky. Tieto subjekty napĺňajú víziu "ľudskej ekonomiky" s podporou miestnych inštitúcií, podnikov a neziskových organizácií, sú prínosom pre stabilitu v regióne. Môžu sa stať nástrojom zmiernovania dopadov ekonomickej krízy najmä tým, že zamestnávajú osoby, ktoré mali doposiaľ príjem zo sociálnych dávok, alebo využívaním miestnych ľudských a iných zdrojov (Dohnalová a kol., 2015). Sociálny podnik je teda organizácia, ktorej primárnym účelom je vytvorenie pracovných príležitostí pre sociálne vylúčené osoby (Hangoni, Gerka, 2009). A dlhodobo nezamestnaní sa v mnohých prípadoch už radia k sociálne vylúčeným osobám. Na Slovensku je sociálny podnik ukotvený aj v legislatíve, je viac inštitucionalizovaný a presne vymedzený, čo sa týka hospodárenia, aj pracovných síl. Zákon č. 5/2004 o službách zamestnanosti definuje sociálny podnik ako sociálny podnik pracovnej integrácie, s cieľom integrácie dotknutých skupín obyvateľstva – teda znevýhodnených uchádzačov o prácu (z rôznych dôvodov).

Čo sa týka vymedzenia náplne sociálneho podniku pracovnej integrácie, zákon vymedzuje sociálny podnik takto: „sociálny podnik pracovnej integrácie na účely zákona o službách zamestnanosti je právnická alebo fyzická osoba, ktorá:

- a) zamestnáva zamestnancov, ktorí pred prijatím do pracovného pomeru boli znevýhodnenými uchádzačmi o zamestnanie v zmysle zákona o službách zamestnanosti v počte, ktorý predstavuje najmenej 30 % z celkového počtu jeho zamestnancov;
- b) poskytuje podporu a pomoc zamestnancom, ktorí pred prijatím do pracovného pomeru boli znevýhodnenými uchádzačmi o zamestnanie, nájsť zamestnanie na otvorenom trhu práce“ (Zákon č.5/2004).

Medzi znevýhodnených uchádzačov sú podľa §8 ods. 1 písm. c) zákona č. 5/2004 o službách zamestnanosti zaradení aj dlhodobo nezamestnaní. Ide o začleňovanie práve tých občanov do pracovných činností, ktorí stratili, resp. nikdy nemali pracovné návyky. Ide o prepojenie nástrojov štátu s miestnou samosprávou pri eliminovaní nezamestnanosti, najmä ak ide o obecné (mestské) sociálne podniky. Títo občania pôsobia v obci, či v meste, miestna samospráva vykazuje určité náklady na služby i pre nich, preto je potrebné, aby boli takýmto spôsobom začlenení do spoločnej deľby práce, samozrejme za pracovnú odmenu.

Jedným z východísk riešenia situácie nerovnomernej nezamestnanosti v regiónoch a problematiky znevýhodnených skupín obyvateľstva – dlhodobo nezamestnaných je teda práve sociálna ekonomika, ktorej nástrojom je sociálne podnikanie. To môže byť v správe aj miest alebo obcí, ale aj fyzických osôb, resp. iných právnických osôb. Podľa Romanovej (2013), sociálna ekonomika, ktorej súčasťou sú sociálne podniky, bojuje proti nezamestnanosti, ktorá je jedným z hlavných sociálnych problémov v súčasnej dobe.

Záver

Dlhodobá nezamestnanosť je vážnym sociálnym a ekonomickým problémom, ktorý zasahuje do každej ekonomiky. Prehlbovanie sociálnej priepasti medzi dlhodobými nezamestnanými a pracovným trhom je potrebné riešiť prostredníctvom rôznych sociálnych programov. Sociálna ekonomika a subjekty, ktoré sú jej súčasťou, vytvárajú priestor pre pomoc marginalizovaným skupinám populácie. Dlhodobo nezamestnaní vyžadujú už špeciálne prístupy v rámci socializácie i začlenenia sa do pracovného tempa. Sociálne podniky, ktoré nie sú zamerané prioritne na dosahovanie výkonnosti a zisku, sú preto vhodným riešením pre opätovné nadobudnutie pracovných zručností, skúseností, komunikačných schopností a iných kompetencií, prioritne dlhodobo nezamestnaných.

Zoznam použitej literatúry

1. BEBLAVÝ, Miroslav. Sociálna politika. [online]. Ebook, 2012 [cit. 9.9.2017] Dostupné z: http://www.socialnapolitika.eu/files/8613/5393/1103/mbeblavy_socialna_politika.pdf
2. BJÖRKLUND, Ove, HÄGGSTRÖM, Elisabeth and NYSTRÖM, Lisbet, 2017. Young Finnish Unemployed Men's Experiences of Having Participated in a Specific Active Labor Market Program. *American Journal of Men's health*. 11(5), 1426-1435. ISSN 15579891
3. BUCHTOVÁ, Božena, ŠMAJS, Josef, BOLELOUCKÝ, Zdeněk, 2013. *Nezamestnanosť*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4282-3
4. DERENÍK, Dávid. Dlhodobo nezamestnaní - celoslovenský, no najmä regionálny problém. *Trend* [online]. 2011, [cit. 9.9.2017]. ISSN 1335-0684. Dostupné z: <https://www.etrend.sk/koment-analytikov-nezamestnanost/dlhodobo-nezamestnani-celoslovensky-no-najma-regionalny-problem.html>
5. DOHNALOVÁ, Marie, DEVEROVÁ, Lenka, LEGNEROVÁ, Kateřina, POSPÍŠILOVÁ, Tereza, 2015. *Lidské zdroje v sociálních podnicích*. Praha: Wolters Kluwer ČR. ISBN 978-80-7552-060-9
6. HANGONI, Tomáš a GERKA, Milan, 2009. *Človek – práca – nezamestnanosť*. Prešov: Pravoslávna bohoslovecká fakulta, Prešovská univerzita v Prešove. ISBN 978-80-555-0163-5
7. HRICOVÁ, Romana a MATISKOVÁ, Darina, 2015. *Všeobecné ekonomické teórie. Teória, príklady, testy, otázky do diskusie*. Prešov: European Union. ISBN 978-80-971905-1-4

8. LISÝ, Ján, 2011. *Ekonomía*. Bratislava: Iura Edition. ISBN 978-80-8078-406-5
9. LUBYOVÁ, Martina, ŠTEFÁNIK, Miroslav a kol., 2015. *Trh práce na Slovensku 2016+*. Bratislava : Ekonomický ústav SAV a Filozofická fakulta UK v Bratislave. ISBN 978-80-7144-256-1
10. PAVLÍK, Marek. *Podpora lokální ekonomiky: využití skrytých potenciálů v regionech*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 9788075523907
11. PLUM, Alexander, 2016. Becoming unemployed and poor in Great Britain. *Applied Economic Letters*. 24 (18), 1289-1293. ISSN 1466-4291
12. ROMANOVÁ, Daniela, 2013. Sociálna ekonomika a jej dopad na elimináciu nezamestnanosti. In *Elektronický zborník abstraktov z odborného workshopu „Riešené projekty – terminologické a odborné problémy“*, Košice: PHF EU, ISBN 978-80- 225-3660- 8
13. SAMUELSON, Paul A. a Wiliam D. NORDHAUS, 2010. *Ekonomie*. Praha: NS Svoboda. ISBN 978-80-205-0629-0
14. OECD. 2017. Long-term unemployment rate (indicator). doi: 10.1787/76471ad5-en (Accessed on 06 September 2017)
15. UPSVAR. 2017. Miera evidovanej nezamestnanosti v okresoch SR k 31.12.2017. [online] Bratislava: UPSVaR, 2017 [cit. 26. 5. 2017] Dostupné z: https://m.smedata.sk/api-media/media/image/sme/1/23/2352191/2352191.jpeg?rev=3&_r=0.8474795547314198
16. Zákon č. 5/2004 o službách zamestnanosti

Kontaktná adresa autora

Ing. Lenka Pčolinská, PhD.
Katedra ekonomiky a riadenia verejnej správy
Fakulta verejnej správy
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
Popradská 66
041 32 Košice
lenka.pcolinska@upjs.sk

POLNOHOSPODÁRSTVO SLOVENSKEJ REPUBLIKY V KONTEXTE VÝVOJA HOSPODÁRSTVA

Elena Širá

Abstract

This article deals with the development of agriculture of the Slovak Republic. We analysed the position of agriculture according to whole economy of country according to selected indicators. We analysed the share of agriculture on GDP, export and import of agriculture products and share the agriculture employment compared to other sectors.

Key words

Agriculture, GDP, economy of the Slovak Republic.

JEL classification

Q10

Úvod

Neodmysliteľnou súčasťou národného hospodárstva je poľnohospodárstvo zodpovedajúce za zásobovanie obyvateľstva potravinami. Potravinová sebestačnosť a cenová dostupnosť potravín to sú parametre, ktoré zaujímajú bežných obyvateľov a zároveň ovplyvňujú hodnoty ekonomických ukazovateľov poľnohospodárstva a jeho vplyv na ekonomiku Slovenskej republiky.

Bez poľnohospodárskych produktov je nemožný rast ekonomiky a spoločnosti, ani jej rozvoj vo všetkých sférach a v rámci tejto svojej strategickej funkcie má poľnohospodárstvo rozhodujúci význam pre každú spoločnosť. Môžeme hovoriť o úzkej prepojenosti poľnohospodárstva s ostatnými odvetvami národného hospodárstva (Hečková, Huttmanová a Chapčáková 2011).

1 Poľnohospodárstvo SR

Hospodárstvo predstavuje oblasť cieľavedomej činnosti ľudí, ktorej účelom je obstarávanie statkov a služieb na uspokojovanie svojich potrieb. Národné hospodárstvo považujeme za sústavu hospodárskych jednotiek pôsobiach na území určitého štátu, ktorej súčasná podoba je daná historickým vývojom. Zahŕňa tak verejný ako aj súkromný sektor.

V členení národného hospodárstva podľa sektorov sa za najznámejšie a najpoužívanéjšie považuje tzv. trojsektorové členenie (Kotulič et al. 2012). V tomto členení môžeme jednotlivé sektory charakterizovať cez nasledujúce činnosti. Primárny sektor tvorí základný sektor národného hospodárstva a je tvorený prvovýrobou, kde patria ťažba nerastných surovín, poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov, ktoré podľa klasifikácie SK Nace Rev. 2 (2008)¹ sú tvorené sekciami A a B. Primárny sektor poskytuje základné zdroje priamo z prírody a poskytuje produkty, ktoré ešte neprešli žiadnou fázou spracovania. Sekundárny sektor úzko nadväzuje na primárny sektor, keďže spracováva produkty primárneho sektora. Taktiež sa

¹ V súčasnosti používa Štatistický úrad Slovenskej republiky revidovanú klasifikáciu ekonomických činností SK NACE Rev. 2, ktorá poskytuje základný rámec pre tvorbu veľkého počtu štatistických údajov z oblasti ekonomických štatistík. Predchádzajúca slovenská verzia tejto klasifikácie bola známa pod názvom *Štatistická odvetvová klasifikácia ekonomických činností*, alebo pod skratkou OKEČ. (Štatistický úrad SR)

označuje ako sektor spracovateľského priemyslu a stavebníctva a v klasifikácii SK Nace Rev. 2 (2008) ho tvoria sekcie C, D, E a F. Terciárny sektor zahŕňa všetky druhy služieb, obchod, dopravu a spoje. Odvetvia patriace do tohto sektora sa vyznačujú rýchlym tempom vedecko – technického pokroku. V klasifikácii SK Nace Rev. 2 (2008) je tento sektor tvorený sekciami G až U (Závarská, Širá a Bednárová 2012).

Poľnohospodárstvo, ako je vidieť v tabuľke 1, patrí do primárneho sektora národného hospodárstva, ktorý tvoria odvetvia prvovýrobného charakteru t.j. poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo, rybolov a ťažba nerastných surovín.

Tabuľka 1 Kategorizácia podľa SK NACE Rev. 2

SEKCIA KÓD	POLOŽKY KLASIFIKÁCIE
A	poľnohospodárstvo lesníctvo a rybolov
B	ťažba a dobývanie
C	priemyselná výroba
D	dodávka elektriny plynu pary a studeného vzduchu
E	dodávka vody čistenie a odvod odpadových vôd odpady a služby odstraňovania odpadov
F	stavebníctvo
G	veľkoobchod a maloobchod oprava motorových vozidiel a motocyklov
H	doprava a skladovanie
I	ubytovacie a stravovacie služby
J	informácie a komunikácia
K	finančné a poisťovacie činnosti
L	činnosti v oblasti nehnuteľností
M	odborné vedecké a technické činnosti
N	administratívne a podporné služby
O	verejná správa a obrana povinné sociálne zabezpečenie
P	vzdelávanie
Q	zdravotníctvo a sociálna pomoc
R	umenie zábava a rekreácia
S	ostatné činnosti
T	činnosti domácností ako zamestnávateľov nediferencované činnosti v domácnostiach produkujúce tovary a služby na vlastné použitie
U	činnosti extra teritoriálnych organizácií a združení

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Štatistického úradu SR

2 Vývoj poľnohospodárstva SR cez vybrané ukazovatele

Medzi významné ukazovatele týkajúce sa postavenia poľnohospodárstva v rámci ekonomiky Slovenska patria:

- podiel poľnohospodárstva na HDP,
- podiel zamestnaných v poľnohospodárstve na celkovej zamestnanosti,
- vývoz a dovoz poľnohospodárskej produkcie.

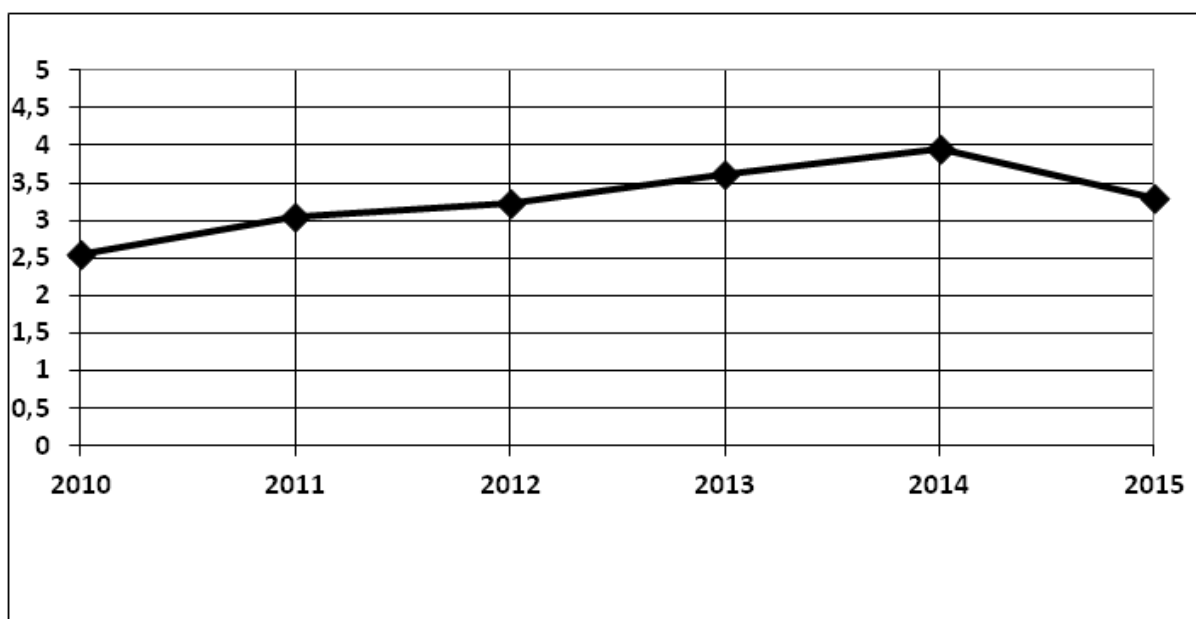
Ekonomický vývoj Slovenska má vplyv i na stav poľnohospodárstva. Podiel poľnohospodárstva na tvorbe HDP s percentuálnym prepočtom podielu aj ostatných odvetví uvádza tabuľka 2. Z tabuľky je zrejmé, že podiel poľnohospodárstva patrí k najnižším spolu s ekonomickými činnosťami uvedenými pod označením J, K, R, S, T, U.

Tabuľka 2 Podiel jednotlivých oblastí hospodárstva SR na HDP v %

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
A Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	2,55	3,05	3,23	3,61	3,95	3,30
B,C,D,E Priemysel spolu	23,92	24,08	24,07	22,98	24,25	24,32
C Priemyselná výroba	18,89	19,07	19,04	18,40	19,81	20,25
F Stavebníctvo	8,06	8,08	8,23	7,11	6,98	7,08
G,H,I Veľkoobchod a maloobchod, oprava motorových vozidiel	19,45	19,37	19,26	18,77	19,40	19,67
J Informácie a komunikácia	4,07	4,01	4,29	3,88	3,64	3,61
K Finančné a poisťovacie činnosti	3,65	3,80	3,72	3,64	3,76	3,91
L Činnosti v oblasti nehnuteľností	6,42	6,11	6,19	7,99	5,94	5,87
M,N Odborné, vedecké a technické činnosti; administratívne služby	6,73	6,47	6,58	6,90	7,08	6,92
O,P,Q Verejná správa, obrana, povinné sociálne zabezpečenie; vzdelávanie; zdravotníctvo ...	13,33	12,66	12,62	12,98	12,24	12,03
R,S,T,U Umenie, zábava a rekreácia; ostatné činnosti	2,77	2,92	3,12	3,11	3,25	3,46

Zdroj: ŠÚ SR Databáza časových radov SLOVSTAT, vlastné prepočty a spracovanie

Nasledujúci graf zhodnocuje vývoj podielu samotného poľnohospodárstva na HDP za sledované obdobie. Tento podiel zaznamenáva rastúci trend, ktorý kulminuje v roku 2014 s hodnotou percentuálneho podielu poľnohospodárstva na tvorbe HDP 3,95 %. Podiel poľnohospodárstva následne v roku 2015 zaznamenáva pokles, ktorý sa približuje hodnote za rok 2012.

Graf 1 Vývoj podielu poľnohospodárstva na HDP v %

Zdroj: vlastné spracovanie

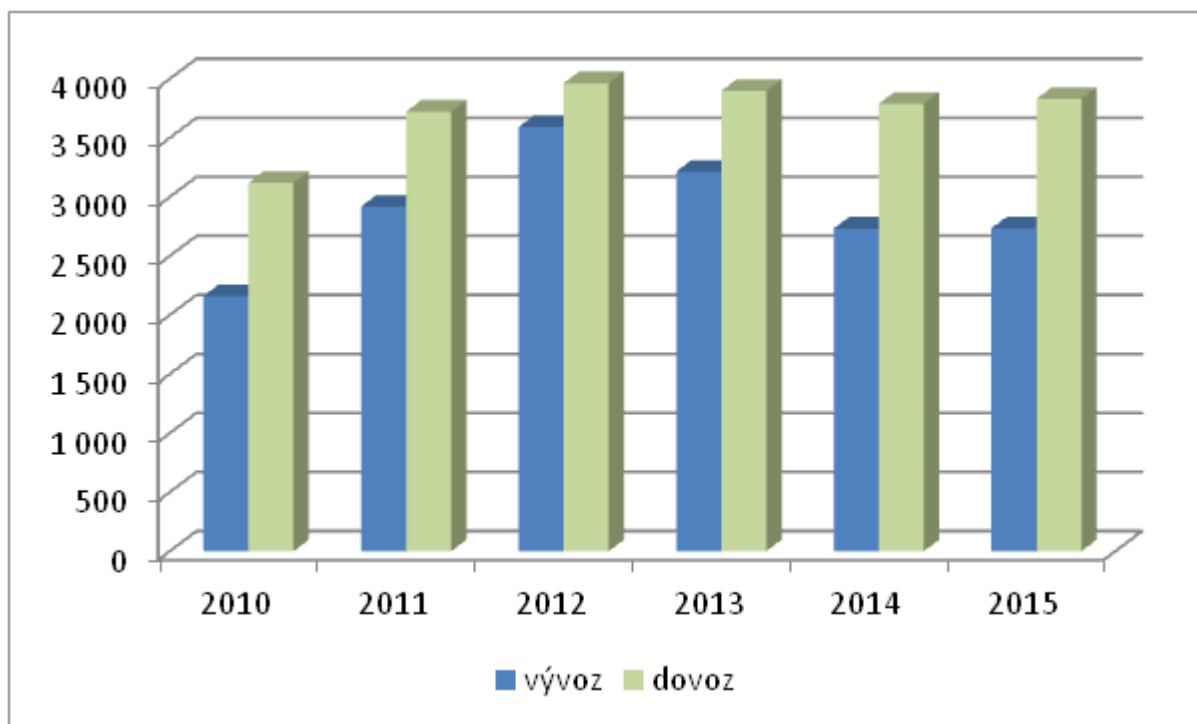
Do tabuľky 3 sme zaznamenali percentuálny prehľad vývoja zamestnanosti v poľnohospodárstve v porovnaní s ostatnými odvetviami národného hospodárstva. Celkovú zamestnanosť v poľnohospodárstve možno označiť za nízku. Z percentuálnych údajov je evidentné, že za sledované obdobie rokov 2010 - 2015 sa vývoj zamestnanosti v poľnohospodárstve udržiava na pomerne stabilnej úrovni.

Tabuľka 3 Podiel zamestnanosti jednotlivých oblastí hospodárstva SR, v %

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
A Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	3,36	3,30	3,19	3,37	3,25	3,23
B,C,D,E Priemysel spolu	23,58	23,98	23,75	23,63	23,71	23,72
C Priemyselná výroba	21,26	21,72	21,56	21,41	21,55	21,64
F Stavebníctvo	8,46	8,02	7,77	7,59	7,38	7,19
G,H,I Veľkoobchod a maloobchod, oprava motorových vozidiel ...	27,01	27,02	27,10	27,07	27,18	26,68
J Informácie a komunikácia	2,31	2,51	2,47	2,60	2,66	2,68
K Finančné a poisťovacie činnosti	1,85	1,83	1,89	1,93	1,97	2,01
L Činnosti v oblasti nehnuteľností	0,99	1,08	1,10	1,04	1,01	0,99
M,N Odborné, vedecké a technické činnosti; administratívne služby	8,76	8,99	9,69	9,58	9,46	10,07
O,P,Q Verejná správa, obrana, povinné sociálne zabezpečenie; vzdelávanie; zdravotníctvo ...	20,92	20,53	20,33	20,44	20,56	20,43
R,S,T,U Umenie, zábava a rekreácia; ostatné činnosti	2,71	2,68	2,67	2,71	2,78	2,76

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Štatistického úradu SR

Nasledujúci graf 2 obsahuje údaje o vývoze a dovoze SR s poľnohospodárskymi a potravinárskymi produktmi. Dovoz poľnohospodárskych produktov za nami sledované obdobie prevažoval nad vývozom, čo malo za následok pasívne saldo.

Graf 2 Vývoj vývozu a dovozu poľnohospodárskych produktov

Zdroj: vlastné spracovanie podľa údajov Štatistického úradu SR

Záver

Aj keď je poľnohospodárstvo pre život človeka veľmi potrebné, v súčasnej dobe zaznamenáva toto odvetvie v Slovenskej republike útlm. Toto odvetvie je ťažko skúšané klimatickými zmenami a výkyvy teplôt dokážu výrazne ovplyvniť objem poľnohospodárskej produkcie a s tým spojené aj ceny v danom roku. Práve počasie výrazne ovplyvňuje nastávajúce výnosy a vynaložené náklady ľudskej sily. Teda počasie a s tým spojené ceny výrazne ovplyvňujú podnikanie v tomto odvetví.

Počas celého sledovaného obdobia sa podiel poľnohospodárstva na HDP pohyboval od 2,5 až do 4 %, čo je dosť nízka hodnota. Rovnako aj podiel zamestnaných v poľnohospodárstve bol okolo 3,3 %. Tieto nízke údaje vyúsťujú do faktu, že od roku 2010 až do roku 2015 prevažoval dovoz poľnohospodárskych produktov zo zahraničia na Slovensko nad jeho vývozom.

Tento príspevok je výstupom projektu VEGA 1/0139/16 "Analýza determinantov a faktorov ovplyvňujúcich efektívnosť a konkurencieschopnosť subjektov hospodáriacich na pôde v Slovenskej republike".

Zoznam použitej literatúry

1. HEČKOVÁ, J., E. HUTTMANOVÁ a A. CHAPČÁKOVÁ, 2011. Národohospodárstvo. 2. vyd. Prešovská univerzita v Prešove: 2007. ISBN 978-80-555-0418-6.

2. KOTULIČ, R. et al. 2012. Teoreticko-analytický pohľad na organizáciu hospodárskej sféry, jej rozhodovanie a trendy v procese tvorby ekonomických zásad. Prešovská univerzita v Prešove, 324 s., 2012. ISBN 978-80-555-0665-4
3. ZÁVARSKÁ, Z., ŠIRÁ, E. a Ľ. BEDNÁROVÁ, 2012. Analýza finančnej a ekonomickej pozície agrárneho sektora Slovenskej republiky. Prešovská univerzita v Prešove, Prešov, 79 s., 2012. ISBN 978-80-555-0696-8

Kontaktná adresa autorov

Ing. Elena Širá, PhD.

Katedra ekonómie a ekonomiky

Fakulta manažmentu, Prešovská univerzita v Prešove,

Konštantínova 16, 080 01 Prešov

elena.sira@unipo.sk

Zaslanie príspevku

Autori môžu zaslať ich príspevky do časopisu European Union Knowledge Economy Review vo formáte MS Word (.docx, .doc, alebo .rtf) na e-mailovú adresu: **euker@eukepass.com**. Zasláním príspevku do časopisu European Union Knowledge Economy Review autor potvrdzuje, že príspevok nebol zaslaný na publikáciu v inom časopise.

Rukopisy autorom spätne nezasielame. Poplatok za publikovanie 1 príspevku - vedecká stať, prehľady a názory odborníkov z praxe - v časopise European Union Knowledge Economy Review je:

- pre fyzickú osobu: 11,- €
- pre právnickú osobu: 110,- €

Poplatok za publikovanie 1 príspevku - výskumnej štúdie - v časopise European Union Knowledge Economy Review je:

- pre fyzickú osobu: 55,- €
- pre právnickú osobu: 550,- €

Platbu uskutočnite bankovým prevodom na účet našej neziskovej organizácie po obdržaní písomnej akceptácie príspevku z našej redakcie o tom, že Váš článok bude v našom časopise publikovaný.

Bankové spojenie: Fio banka, a.s.
Číslo účtu: 2000373885/8330

European Union Knowledge Economy Review
Scientific journal

ISSN 1339-2786

Copyright © European Union Knowledge Economy Pass n.o., 2017